

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 47

(2008–2009)

Om lov om endringer i lov 10. juli 1936
nr. 6 til å fremja umsetnaden av
jordbruksvaror

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	6	Tilsynsutvalget	21
			6.1	Gjeldende rett	21
2	Bakgrunn for lovforslaget	6	6.2	Departementets høringsutkast	21
2.1	Historisk utvikling	6	6.3	Høringsinstansenes merknader	22
2.2	Omsetningsrådets organisering mv. ..	7	6.4	Departementets vurdering	22
2.2.1	Sammensetning	7	7	Delegering av oppgaver	23
2.2.2	Oppgaver	8	7.1	Gjeldende rett	23
2.3	Saker med konkurransemessige konsekvenser	8	7.2	Departementets høringsutkast	23
2.4	Behovet for organisatoriske endringer	9	7.3	Høringsinstansenes merknader	23
2.5	Behovet for andre endringer i omsetningsloven	9	7.4	Departementets vurdering	23
3	Høringen av lovforslaget	10	8	Lovens virkeområde	24
			8.1	Gjeldende rett	24
4	Omsetningsrådets størrelse og sammensetning	11	8.2	Departementets høringsutkast	24
4.1	Gjeldende rett	11	8.3	Høringsinstansenes merknader	24
4.2	Departementets høringsutkast	11	8.4	Departementets vurdering	25
4.2.1	Rådets størrelse	11	9	Hjemmelsgrunnlaget for melkekvoteordningen	26
4.2.2	Representasjonen i rådet	12	9.1	Gjeldende rett	26
4.3	Høringsinstansenes merknader	13	9.2	Departementets høringsutkast	26
4.3.1	Innledning	13	9.3	Høringsinstansenes merknader	26
4.3.2	Generelle merknader	14	9.4	Departementets vurdering	26
4.3.3	Om jordbruksorganisasjonenes flertall	14	10	Presisering av omgjøringsadgangen	27
4.3.4	Om forslaget til representasjon i rådet	14	10.1	Gjeldende rett	27
4.4	Departementets vurdering	16	10.2	Departementets høringsutkast	27
4.4.1	Om jordbruksorganisasjonenes flertall	16	10.3	Høringsinstansenes merknader	27
4.4.2	Om forslaget til representasjon i rådet	16	10.4	Departementets vurdering	27
5	Omsetningsrådets arbeidsutvalg ...	19	11	Økonomiske og administrative konsekvenser	28
5.1	Gjeldende rett	19	12	Merknader til de enkelte bestemmelsene	29
5.2	Departementets høringsutkast	19			
5.3	Høringsinstansenes merknader	19			
5.4	Departementets vurdering	20			
				Forslag til lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror	31

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 47

(2008–2009)

Om lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror

*Tilråding fra Landbruks- og matdepartementet av 27. mars 2009,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Omsetningsrådet for jordbruksvarer ble opprettet i 1930. Siden opprettelsen har rådet blitt utvidet en rekke ganger, sist i 2001. I Ot.prp. nr. 22 (2001-2002) om lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror heter det:

«Departementet er enig i at rådet etter dette blir stort og at det bør foretas en bred gjennomgang av dets sammensetning med sikte på å redusere antall medlemmer. Dette vil imidlertid kreve en lang og grundig prosess, der sterke interesser vil stå mot hverandre.»

Departementet legger med dette frem forslag om å redusere antall medlemmer i Omsetningsrå-

det fra 19 til 11. Formålet er å få et mer velfungerende og effektivt råd.

Av effektivitetshensyn foreslås det videre å oppheve lovpålegget om å ha et arbeidsutvalg, slik at det blir opp til Omsetningsrådet selv å bestemme hvordan rådet ønsker å organisere seg. Det foreslås også å avvikle det særskilte Tilsynsutvalget for rådet, samt at oppgaven med å oppnevne revisor legges til Landbruks- og matdepartementet. Videre går departementet inn for at Omsetningsrådet gis lovhjemmel til å delegere saker som ikke er av prinsipiell art til sitt saksforberedende sekretariat. I tillegg foreslås noen mindre justeringer av loven.

2 Bakgrunn for lovforslaget

2.1 Historisk utvikling

Bakgrunnen for nåværende omsetningslov var den internasjonale overproduksjonskrisen man hadde for en rekke jordbruksvarer mot slutten av 1920-tallet. For å bøte på virkningene av dette ble det bestemt at landbruksnæringen selv skulle sette i verk tiltak under oppsyn av Omsetningsrådet, som ble opprettet ved «mellombils lov 6. juni 1930 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror» som kom til som en kriselov. Lovens formål var den gang knyttet til å fremme omsetningen av «flesk, mjølk, ost og smør».

Etter hvert ble det gradvis etablert landsomfattende produsentorganisasjoner som skulle stå for den praktiske markedsreguleringen. Gjennom omsetningsloven ble det etablert et sikkerhetsnett for produsentene mot dramatiske svingninger i lønnsomhet. Samtidig ble produsentenes faglige og økonomiske organisasjoner trukket med i et forpliktende samarbeid om gjennomføringen av markedsreguleringen. Disse organisasjonene har siden hatt flertall i rådet.

Omsetningsrådet hadde i 1930 følgende sammensetning: Selskapet for Norges Vel, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norske Melkeprodusenters Landsforbund, Norges Kjøtt- og Fleskecentral og Norges Handelsstands Forbund. Den 24. juni 1931 ble egg tatt inn i loven og Norske Eggcentraler S/L fikk én representant i rådet. I 1934 ble også «sauekjøtt» inntatt i lovens virkeområde.

Den 1. mai 1935 ble det lagt frem en odelstingsproposisjon om «ymse bridge i omsetningslova».¹ Proposisjonen ble imidlertid trukket tilbake, og det ble i stedet lagt frem en ny proposisjon 24. april 1936² om en ny omsetningslov. Loven hadde den gang som formål å fremme omsetningen av «kjøt, flesk, mjølk, smør, ost og egg.» I dag danner loven blant annet grunnlaget for innkreving av omsetningsavgifter og forvaltningen av disse.

Etter omsetningsloven i 1936 bestod Omsetningsrådet av 8 medlemmer: Selskapet for Norges

Vel, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norske Melkeprodusenters Landsforbund, Norges Kjøtt- og Fleskecentral, Norske Eggcentraler S/L, Norges Handelsstands Forbund og Norges Kooperative Landsforening. På grunn av rådets størrelse ble det gitt hjemmel til å opprette et arbeidsutvalg bestående av tre personer: rådets formann samt to medlemmer valgt av rådet. Rådet kunne ved behov delegere deler av sin myndighet til dette arbeidsutvalget for avgjørelser «i mer løpende saker.» Lovens forarbeider slo imidlertid fast at funksjonsfordelingen mellom rådet og arbeidsutvalget skulle settes opp i en instruks som skulle godkjennes av departementet, slik at departementet skulle kunne påse at rådet ikke delegerte avgjørelser det selv burde treffe.

Ved en lovendring av 2. august 1946 ble storfe, kalv, pelsdyrskinn, hagebruks- og gartneriprodukter tatt inn i loven. Rådet ble som følge av dette utvidet med ytterligere to medlemmer: Norges Pelsdyrslag og Gartnernes og Hagebrukernes Salgs- lag.

Ved endring av loven den 14. juni 1956 ble rådet utvidet til 12 medlemmer ved at Landbruksdepartementet og Forbrukerrådet ble tatt inn. Begrunnelsen for utvidelsen var at loven fra dette tidspunkt fikk en mer permanent karakter, og at det derfor var behov for å øke Stortingets direkte innflytelse, både når det gjaldt omfanget av tiltakene som skulle settes i verk og selve gjennomføringen av dem. Samtidig var det et behov for å endre sammensetningen for å synliggjøre de samfunnsinteresser loven skulle representere.

En ytterligere endring av loven den 12. juni 1981 førte til at rådet ble utvidet til 13 medlemmer. Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforening og Forbruker- og administrasjonsdepartementet kom inn, mens Selskapet for Norges Vel gikk ut. Forbruker- og administrasjonsdepartementet hadde på den tiden det overordnede ansvaret for jordbruksavtalen, og fikk plass i rådet fordi de viktigste tiltakene Omsetningsrådet iverksatte var hjemlet i denne avtalen. På bakgrunn av at en rekke av tiltakene vedkom både tilsatte i samvirkeorganiserte og andre private bedrifter, fant man det riktig å gi Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforening, som organiserer et stort flertall av de tilsatte

¹ Ot.prp. nr. 20 (1935)

² Ot.prp. nr. 49 (1936) om ei millombils lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror

i næringsmiddelindustrien, en representant. De interessene som Selskapet for Norges Vel skulle ivareta da Omsetningsrådet ble opprettet, ble i 1981 ansett å være overtatt av andre organisasjoner i forbindelse med den gradvise utvidelsen av rådet. Selskapet for Norges Vel mistet derfor sin plass.

På bakgrunn av et ønske om sterkere forbrukerrepresentasjon, fant man ved endring av loven den 31. januar 1992 det formålstjenelig å gi Barne- og familiedepartementet en representant i rådet. Videre fant man det naturlig at HOFF Norske Potetindustrier BA også ble representert, ettersom virksomheten allerede var trukket inn i markedsreguleringen av poteter gjennom jordbruksavtalen.

Ved lovendring av 21. desember 2001 ble rådet utvidet til 19 medlemmer. Utvidelsen kom blant annet gjennom én representant fra Norsk Landbruks-samvirke og én fellesrepresentant for Kjøttbransjens Landsforbund, Norges Frukt- og Grønnsaks-grossisters Forbund, Fjørfebransjens Landsfor-ening og Meieribransjens Landsforbund. Ved endringen av markedsordningen for korn la departe-mentet opp til at denne skulle finansieres gjennom omsetningsavgiften og legges inn under omset-ningslovens virkeområde.³ Som en følge av dette fikk Norske Felleskjøp, som ble utpekt som mar-kedsregulator i kornsektoren, en representant. For å opprettholde balanseforholdet i rådet, slik at jord-brukets organisasjoner fortsatt bare skulle ha knap-pest mulig flertall med én representants overvekt, fikk Norkorn, som paraplyorganisasjon for bygde-møllene, også en plass.

2.2 Omsetningsrådets organisering mv.

2.2.1 Sammensetning

Følgende organisasjoner og virksomheter har i dag en lovfestet representasjon i Omsetningsrådet: Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Forbrukerrådet, Handels- og Servicenæringens Ho-vedorganisasjon, Coop NKL BA, Tine Norske Mei-erier, Norsk Kjøtt-samvirke,⁴ Prior Norge BA,⁵ Nor-ske Felleskjøp, Norkorn, Norges Pelsdyrslag, Gartnerhallen A/L, Norsk Nærings- og Nytelses-middelarbeiderforbund, Barne- og familiedepte-

mentet,⁶ Arbeids- og administrasjonsdepartemen-tet,⁷ Hoff Norske Potetindustrier BA, Norsk Land-brukssamvirke, en fellesrepresentant for Kjøttbran-sjens Landsforbund, Norges Frukt- og Grønnsaks-grossisters Forbund, Fjørfebransjens Landsfor-ening⁸ og Meieribransjens Landsforbund samt Landbruksdepartementet.⁹

Fra den midlertidige omsetningsloven ble ved-tatt i 1930 har jordbrukets faglige og økonomiske organisasjoner hatt flertall i Omsetningsrådet. Som jordbrukets faglige organisasjoner regnes Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Med jordbrukets økonomiske organisasjoner menes de samvirkeorganiserte virksomhetene som er eid av bøndene selv. De av jordbrukets økonomiske orga-nisasjoner som er representert i rådet i dag, er Nor-tura BA, Tine BA og Norske Felleskjøp. Norsk Landbrukssamvirke, som interesseorganisasjon for samvirkebedriftene, anses også som en del av jord-brukets flertall. I det følgende vil samtlige av disse faglige og økonomiske institusjonene bli omtalt samlet som «jordbrukets organisasjoner» eller «jordbruksorganisasjonene».

Frem til 1980-tallet var jordbrukets organisasjo-ner i klar overvekt hva gjaldt antallet medlemmer i rådet. Etter hvert som generelle samfunnsinteres-ser som for eksempel konkurransehensyn, gjorde seg mer gjeldende, ble dette også gjenspeilet i rå-dets sammensetning. I dag har jordbruksorganisa-sjonene knappest mulig flertall med én represen-tants overvekt.

I St.meld. nr. 19 (1999-2000) om norsk landbruk og matproduksjon, ble det argumenterte for at Norsk Landbrukssamvirke skulle få en represen-tant, og dette var begrunnet i at jordbruksorganisa-sjonene flertall skulle opprettholdes. I meldingen heter det:

«Regjeringen vil samtidig vise til jordbrukets økonomiske ansvar for overproduksjon/ til-budsoverskudd. Det er av stor betydning at jordbruket fortsatt har en vesentlig innflytelse på de løpende markedsreguleringsaktivitetene. Regjeringen ønsker derfor å opprettholde jord-brukets flertall i Omsetningsrådet».

Dette synet ble opprettholdt av Bondevik II-re-gjeringen i Ot. prp. nr. 22 (2001-2002) om lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umset-naden av jordbruksvaror, der rådet ble utvidet til 19 medlemmer. Under behandlingen av saken i Stor-

³ Se Ot.prp. nr. 69 (2000-2001) om lov om endringer i lov 21. jan-uar 2001 nr. 7 om kornforvaltning m.v. kapittel 4.

⁴ Gilde Norsk Kjøtt ble vedtatt som nytt navn våren 2004. I 2006 slo Gilde Norsk Kjøtt og Prior Norge seg sammen og dannet Nortura BA.

⁵ I 2006 slo Gilde Norsk Kjøtt og Prior Norge seg sammen og dannet Nortura BA.

⁶ Nå Barne- og likestillingsdepartementet.

⁷ Nå Forsynings- og administrasjonsdepartementet.

⁸ Våren 2007 slo Kjøttbransjens Landsforbund og Fjørfebrans-jens Landsforening seg sammen til én organisasjon – Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforening (KLF).

⁹ Nå Landbruks- og matdepartementet.

tinget fikk forslaget støtte fra de daværende regjeringspartiene Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, men også fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

2.2.2 Oppgaver

Omsetningsrådet har et hovedansvar for markedsreguleringen av jordbruksvarer. Etter omsetningsloven er rådet tillagt kompetanse til å kreve inn omsetningsavgift og forvalte avgiftsmidler til reguleringsformål. Reguleringstiltakene kan deles inn i avsetningstiltak, faglige tiltak og opplysningsvirksomhet. Disse reguleringstiltakene er nedfelt i forskrift 22. oktober 2008 nr. 1136 om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer (omsetningsforskriften), samt generelle og spesielle retningslinjer for de ulike sektorene vedtatt av Omsetningsrådet. Både omsetningsforskriften og retningslinjene er hjemlet i omsetningsloven. Avsetningstiltak iverksettes for å utjevne svingninger i produksjon, utbud og etterspørsel slik at tilbudet av landbruksvarer til enhver tid, og i alle deler av landet, samsvarer best mulig med etterspørselen. Faglige tiltak og opplysningsvirksomhet har til hensikt å fremme omsetningen av norske landbruksvarer, og omfatter blant annet kvalitetsfremmende tiltak rettet mot produksjonsleddene og generisk kommunikasjon rettet mot forbrukere, institusjoner, skoler og varehandelen.¹⁰

Selv om Omsetningsrådet er gitt vide fullmakter til å styre avgiftsmidlene, er det også klare begrensninger for hva rådet kan sette i verk. Et sentralt formål med reguleringstiltakene er å sørge for markedsbalanse slik at jordbruksavtalens målpriser kan oppnås. Jordbruksavtalen setter derfor grenser for handlefriheten. Fordi rådets vedtak i mange tilfeller kan utgjøre grunnleggende rammebetingelser for markedsregulators konkurrenter, er rådets kompetanse også noe innskrenket hva gjelder vedtak knyttet til forsynings-, mottaks- og informasjonsplikt. Dette følger av forskriften om rammene for Omsetningsrådets myndighet.¹¹

Det er ingen generell klageadgang på Omsetningsrådets vedtak, men lovens § 11 fjerde ledd gir departementet hjemmel til å omgjøre vedtak som er i strid med «lov, foresegner eller gjeldande jordbruksavtale» og Kongen adgang til å omgjøre vedtak «i strid med samfunnsinteressene.»

2.3 Saker med konkurransemessige konsekvenser

Organiseringen av markedsreguleringen for jordbruksvarer skal ivareta viktige landbrukspolitiske hensyn. De reguleringer som samvirkeorganisasjonene setter i verk for å gjennomføre jordbruksavtalen, blant annet etter vedtak av Omsetningsrådet, er underlagt et unntak fra konkurranselovens¹⁴ sentrale forbudsbestemmelser.

I St.meld. nr. 19 (1999-2000)¹² la Landbruksdepartementet til grunn at det ikke var ønskelig å legge saker med betydelige konkurransemessige konsekvenser til partssammensatte organer. Departementet mente at viktige konkurransemessige rammebetingelser, herunder bestemmelser om mottaks- og forsyningsplikt, burde overføres fra Omsetningsrådet til departementet. Gjennom fremleggelsen av Ot.prp. nr. 22 (2001-2002)¹³ ble Stortinget orientert om at departementet ville starte et lovarbeid med sikte på å overføre Omsetningsrådets myndighet til å fastsette sentrale konkurransemessige betingelser til departementet.

Etter en fornyet vurdering anser departementet en kompetanseoverføring og en formalisering av konkurransemessige rammebetingelser i selve loven som unødvendig. Den nødvendige avveining mellom konkurransehensyn og landbrukspolitiske hensyn ivaretas gjennom dagens organisering av rådet og rammebetingelsene det treffer sine vedtak under. Erfaringene fra perioden etter fremleggelsen av Ot. prp. nr. 22 (2001-2002) viser at statlige myndigheter allerede i dag har tilstrekkelig styring i de saker av konkurransemessig betydning som rådet behandler. Det vises til at Fornyings- og administrasjonsdepartementet, som ansvarlig myndighet for konkurransepolitikken, er representert i Omsetningsrådet. Videre har Landbruks- og matdepartementet etter omsetningslovens § 11 fjerde ledd, myndighet til å omgjøre vedtak som er truffet i strid med de konkurransemessige rammebetingelsene departementet har gitt i forskriften om rammene for Omsetningsrådets myndighet.¹⁵ Gjennom denne forskriften har departementet i realiteten gitt Omsetningsrådet en generell instruks som styrer rådets beslutninger i saker av konkurransemessige betydning.

¹² St.meld. nr. 19 (1999-2000) om norsk landbruk og matproduksjon

¹³ Ot.prp. nr. 22 (2001-2002) om lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror

¹⁴ Lov 15. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven)

¹⁵ Forskrift 1. juli 2003 nr. 919 om Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering for jordbruksvarer

¹⁰ Det vil si kommunikasjon i regi av de opplysningskontorene som er opprettet for ulike varegrupper.

¹¹ Forskrift 1. juli 2003 nr. 919 om Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering for jordbruksvarer

2.4 Behovet for organisatoriske endringer

Fra Omsetningsrådets opprettelse i 1930 og frem til i dag, har antallet medlemmer i rådet økt fra 6 til 19. Som redegjort for under kapittel 2.1, var bakgrunnen for disse utvidelsene dels at nye varegrupper har blitt omfattet av loven, og at en representant for omsetningen av disse varegruppene av den grunn er gitt plass i rådet. Dels har bakgrunnen for utvidelsene vært økt oppmerksomhet om Omsetningsrådets ivaretagelse av viktige samfunnsinteresser.

I Ot. prp. nr. 22 (2001-2002), ble det signalisert at Landbruks- og matdepartementet vurderte en bred gjennomgang med sikte på å redusere antall medlemmer. Foretaks sammenslutningen mellom Gilde Norsk Kjøtt og Prior Norge i 2006 aktualiserte problemstillingen knyttet til endringer i omsetningsloven ytterligere, ved at de som ett selskap, Nortura BA, ikke bør ha to representanter.

Ettersom rådet har økt i størrelse, har behovet for en større gjennomgang av dets sammensetning vokst frem. Da Omsetningsrådet ble utvidet til 19 medlemmer i 2001,¹⁶ ble det signalisert at departementet ville foreta en bred gjennomgang av Omsetningsrådets sammensetning med sikte på å redusere antall medlemmer. Etter departementets oppfatning er imidlertid ikke en ren reduksjon i antall medlemmer tilstrekkelig for å imøtekomme behovet for effektivisering og modernisering. For å gjøre rådet bedre i stand til å løse sine oppgaver, er det også behov for å gjøre arbeidsformen mer fleksibel.

Organisatoriske endringer som gir Omsetningsrådet økt fleksibilitet krever endringer i om-

setningsloven. Dersom rådet reduseres i størrelse, ser departementet ikke lenger noe behov for en egen lovbestemmelse som pålegger rådet å opprette et eget arbeidsutvalg som forbereder saker for rådet og fatter selvstendige vedtak i enkelte saker. Står man overfor hastesaker, vil et mindre omsetningsråd i prinsippet kunne sammenkalles like raskt som Arbeidsutvalget kan i dag. Saker av mer administrativ karakter, som Arbeidsutvalget i dag avgjør, vil kunne delegeres til rådets sekretariat. Ettersom rådets sekretariat i dag er en del av et statlig forvaltningsorgan, Statens landbruksforvaltning, og oppfølgingen fra Landbruks- og matdepartementet er mer aktiv enn tidligere, mener departementet videre at behovet for et selvstendig tilsynsutvalg for rådet er betydelig mindre enn tidligere.

2.5 Behovet for andre endringer i omsetningsloven

I forlengelsen av lovrevisjonsarbeidet har departementet også sett behov for endringer i andre bestemmelser i loven. I denne forbindelse mener departementet at lovens virkeområde bør oppdateres og harmonisere med dagens språkbruk. Videre mener departementet det er behov for å presisere hjemmelen for kvoteforskriften for melk,¹⁷ slik at det klarere kommer frem hva bestemmelsen hjemler. Etter departementets oppfatning bør det også i loven tydeliggjøres at departementets omgjøring av Omsetningsrådets vedtak gjort i strid med lov, forskrift eller gjeldende jordbruksavtale skjer med endelig virkning.

¹⁶ Jf. Ot.prp. nr. 22 (2001-2002) om lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror

¹⁷ Forskrift 7. januar 2003 nr. 14 om kvoteordningen for melk

3 Høringen av lovforslaget

Et utkast til endringer i omsetningsloven ble sendt på høring den 3. juni 2008. Fristen for å avgi høringsuttalelser ble satt til 5. september 2008. Høringsnotatet ble sendt til følgende adressater:

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Barne- og likestillingsdepartementet
Coop NKL BA
Finansdepartementet
Fiskå Mølle AS
Forbrukerrådet
Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Gartnerhallen A/L
GrøntProdusentenes Samarbeidsråd
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
Helse- og omsorgsdepartementet
HOFF Norske Potetindustrier BA
Justis- og politidepartementet
Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund
Kommunal- og regionaldepartementet
Konkurransetilsynet
Kornbøndenenes Interesseorganisasjon
KSL Matmerk
Meieribransjens Landsforbund
Miljøverndepartementet
NHO Mat og Bio
NHO Mat og Drikke
Norggrønt
Norges Bondelag
Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund
Norges Pelsdyrslag
Norgesfôr AS
Norgesgrønt BA
Norkorn
Normilk AS
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Norsk Gartnerforbund
Norsk Landbrukssamvirke
Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund
Norske Felleskjøp
Norske Reindriftsamers Landsforbund
Nortura BA
Nærings- og handelsdepartementet
Omsetningsrådet
Q-meieriene AS
Reindriftsforvaltningen

Reindriftsstyret
Sametinget
Statens landbruksforvaltning
Synnøve Finden Meierier ASA
Tine BA
Unikorn AS
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Departementet mottok uttalelser fra til sammen 34 høringsinstanser: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Coop NKL BA, Finansdepartementet, Fiskå Mølle AS, Forbrukerrådet, Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Gartnerhallen A/L, GrøntProdusentenes Samarbeidsråd, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Helse- og omsorgsdepartementet, HOFF Norske Potetindustrier BA, Justis- og politidepartementet, Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund, Konkurransetilsynet, Meieribransjens Landsforbund, Miljøverndepartementet, NHO Mat og Bio, NHO Mat og Drikke, Norges Bondelag, Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund, Norges Pelsdyrslag, Norgesfôr AS, Norkorn, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Gartnerforbund, Norsk Landbrukssamvirke, Norske Felleskjøp, Nortura BA, Nærings- og handelsdepartementet, Omsetningsrådet, Reindriftsforvaltningen, Statens landbruksforvaltning og Tine BA.

Barne- og likestillingsdepartementet, Finansdepartementet, Forbrukerrådet, Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Konkurransetilsynet, Miljøverndepartementet, NHO Mat og Bio, Nærings- og handelsdepartementet og Reindriftsforvaltningen har ingen merknader til lovforslaget. *Omsetningsrådet* selv ønsket å avstå fra å svare.

De merknadene som knytter seg til de konkrete forslagene i loven vil bli behandlet under de respektive kapitler nedenfor.

Det generelle inntrykket basert på høringsinstansenes merknader, er at forslagene til endringer i loven har blitt godt mottatt. Generelt synes det å være bred forståelse for forslaget om å redusere antall medlemmer i rådet, men det er uenighet knyttet til hvilke organisasjoner som bør være representert. Høringsinstansene er stort sett også positive til de øvrige forslagene som ble sendt på høring.

4 Omsetningsrådets størrelse og sammensetning

4.1 Gjeldende rett

Det følger av omsetningsloven § 2 at Omsetningsrådet skal ha 19 medlemmer med personlige varamedlemmer. Landbruks- og matdepartementet oppnevner medlemmer og varamedlemmer etter forslag fra organisasjonene og institusjonene. Departementet oppnevner også leder og nestleder.

Følgende medlemmer er i dag representert i Omsetningsrådet i henhold til loven: Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Forbrukerrådet, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Coop NKL BA, Tine Norske Meierier, Norsk Kjøttssamvirke,¹ Prior Norge,² Norske Felleskjøp, Norkorn, Norges Pelsdyrslag, Gartnerhallen A/L, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, Barne- og familiedepartementet,³ Arbeids- og administrasjonsdepartementet,⁴ Hoff Norske Potetindustrier BA, Norsk Landbrukssamvirke, en fellesrepresentant for Kjøttbransjens Landsforbund, Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund, Fjørfebransjens Landsforening⁵ og Meieribransjens Landsforbund samt Landbruksdepartementet.⁶

Med denne sammensetningen har jordbrukets organisasjoner flertall i rådet med én representant.

Rådet er vedtaksført når 10 medlemmer møter. Blant de møtende må være lederen eller nestlederen. Vedtak avgjøres med vanlig flertall. Ved stemmelikhet har lederen dobbeltstemme, jf. lovens § 3.

4.2 Departementets høringsutkast

4.2.1 Rådets størrelse

I høringsnotatet ble det lagt til grunn at dagens råd, bestående av 19 medlemmer, er for stort og bør reduseres.

Departementet viste til at partene sitter i rådet for å gi råd og ta beslutninger. Disse representerer sentrale interesser i og utenfor samvirkeorganisasjonene. Hver organisasjon har representanter som skal ivareta organisasjonenes interesser, samt bidra til konstruktiv meningsutveksling. Departementet mente imidlertid at dynamikken i dagens råd på 19 medlemmer ikke fungerer godt, og det synes vanskelig å få til gode diskusjoner. Det forekommer således sjelden at Arbeidsutvalgets innstillinger eller viktige prinsipielle saker drøftes i rådet. I stedet foregår disse diskusjonene i all hovedsak i Arbeidsutvalget i forbindelse med saksforberedelsen. At Arbeidsutvalget allerede har behandlet spørsmålene i forkant, kan føre til at resultatet oppleves som forutbestemt når sakene legges frem.

Videre la departementet til grunn at det store antallet medlemmer i rådet kan føre til at ansvaret den enkelte har for å bidra, ikke nødvendigvis føles så stort. Det er også slik at flere av representantene i rådet opplever at majoriteten av de sakene Omsetningsrådet behandler ikke berører deres organisasjons kjernevirksomhet i samme grad som tidligere. At en rekke av medlemmene over tid har fått marginale faktiske interesser i rådet, kan føre til at det også er vanskelig å vise interesse for andre områder. En betydelig reduksjon av antallet medlemmer vil kunne bidra til at rådet i større grad blir en arena for viktige diskusjoner knyttet til gjennomføringen av markedsreguleringen, slik det var ment å være.

Ut fra et effektivitetshensyn mente departementet at det er lite hensiktsmessig å sammenkalle et råd med 19 medlemmer fire/fem ganger i året. Medlemmene som de respektive organisasjoner har foreslått (og som oppnevnes av departementet) er primært i ledersjiktet, og har ofte en betydelig arbeidsbyrde i sitt daglige virke. Det kan derfor være vanskelig å sammenkalle et fulltallig omsetningsråd utenom de fastsatte møtene, noe som gjør rådet lite fleksibelt dersom viktige problemstillinger oppstår i perioden mellom møtene. Departementet så det heller ikke hensiktsmessig å bruke omsetningsavgiftsmidler til å dekke administrasjonskostnader for flere medlemmer enn det som er nødvendig.

¹ Gilde Norsk Kjøtt ble vedtatt som nytt navn våren 2004. I 2006 slo Gilde Norsk Kjøtt og Prior Norge seg sammen og dannet Nortura BA.

² I 2006 slo Norsk Kjøttssamvirke og Prior Norge seg sammen og dannet Nortura BA.

³ Nå Barne- og likestillingsdepartementet.

⁴ Nå Forsynings- og administrasjonsdepartementet.

⁵ Våren 2007 slo Kjøttbransjens Landsforbund og Fjørfebransjens Landsforening seg sammen til én organisasjon under Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforening (KLF).

⁶ Nå Landbruks- og matdepartementet.

4.2.2 Representasjonen i rådet

I høringsnotatet fremmet departementet forslag til ny sammensetning av Omsetningsrådet der antall medlemmer i rådet er redusert fra 19 til 11. Det ble lagt avgjørende vekt på at rådet skulle sammensettes på en slik måte at jordbruksorganisasjonenes knappe flertall opprettholdes, det vil si med én representants overvekt.

I den konkrete vurderingen av *hvilke* organisasjoner som skulle få plass i rådet, tok departementet utgangspunkt i hvilke interesser som bør være representert. Departementet foreslo at jordbruksavtalepartene, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag samt Landbruks- og matdepartementet, fortsatt bør ha én representant hver. Dette ble begrunnet med at landbrukspolitikken i dag har utviklet seg slik at det er en klar sammenheng mellom markedsreguleringen og jordbruksavtalesystemet. Departementet mente derfor at det er vanskelig å tenke seg et partssammensatt organ innenfor landbruket i dag hvor jordbruksavtalepartene ikke er representert.

Videre foreslo departementet at Fornyings- og administrasjonsdepartementet, som øverste myndighet i konkurransepolitikken, fortsatt skal ha en egen representant. Konkurranseshensynene er ofte sentrale innenfor markedsreguleringen, og er nedfelt i forskriften om rammene for Omsetningsrådets myndighet.⁷

Departementet foreslo også at markedsregulatorne fortsatt skal være representert i Omsetningsrådet med én representant hver. Markedsregulatorne er i dag Omsetningsrådets «verktøy» for gjennomføring av reguleringsoppgavene, og vil således ha verdifulle innspill når ulike former for regulering av markedet diskuteres. Markedsreguleringsutfordringene på de sektorene som er omfattet av omsetningslovens virkeområde, er av så ulik karakter at det er viktig for rådets faglige vurderinger at alle er representert med et eget medlem av rådet. I dag er det markedsregulatorer innenfor områdene melk, kjøtt, egg og korn. Det ble foreslått at markedsregulatorne Tine BA, Nortura BA og Norske Felleskjøp, skulle ha hver sin representant. Når det gjelder kjøtt- og eggsektoren, mente departementet at det ikke er naturlig at disse sektorene skal være representert med mer enn ett medlem, da Gilde Norsk Kjøtt og Prior Norge har fusjonert og blitt til ett selskap – Nortura BA.

Departementet foreslo også å videreføre én fel-

lesrepresentant for den landbruksbaserte industrien utenfor landbrukssamvirket. Departementet la til grunn at denne industrien, i tillegg til bøndene og markedsregulator, er de aktørene som berøres mest av vedtak om markedsregulering. Det ville derfor være naturlig at disse gis en egen representant i rådet. Dette både fordi de kan være berørt av forsynings-, mottaks- og informasjonsplikten, men også fordi de er i direkte konkurranse med markedsregulatorne.

Siden 2001 har den ikke-samvirkebaserte landbruksindustrien innenfor kjøtt, melk, fjørfe og grønt vært representert av følgende organisasjoner: Kjøttbransjens Landsforbund, Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund, Fjørfebransjens Landsforening og Meieribransjens Landsforbund. Når det gjelder kornsektoren har den landbruksbaserte industrien utenfor landbrukssamvirket derimot hatt en egen representant i rådet ved Norkorn.

At Norkorn i 2001 fikk en egen representant, hadde sammenheng med innføringen av markedsordningen for korn, da Norske Felleskjøp som markedsregulator på kornsektoren fikk en plass i rådet. For å opprettholde det samlede balanseforholdet i rådet, fikk Norkorn, som paraplyorganisasjon for bygdemøllene, også en plass. Så man dette i forbindelse med målet om å redusere antallet medlemmer, mente departementet imidlertid at det er vanskelig å finne argumenter for at kornsektoren fortsatt skal stå i en særstilling med en egen representant. Departementet la til grunn at én fellesrepresentant for kjøtt, egg og melk, også kan representere kornsektoren. Det ble derfor foreslått at Norkorn kun skal ha indirekte representasjon gjennom fellesrepresentanten for den ikke-samvirkebaserte landbruksindustrien.

Videre foreslo departementet at Meieribransjens Landsforbunds plass under fellesrepresentanten for ikke-samvirkebasert industri skal erstattes av NHO Mat og Drikke. Meieribransjens Landsforbund organiserer idag kun Q-Meieriene, og ble ansett for å være en forening med liten aktivitet. Det er dessuten vanligvis NHO Mat og Drikke som representerer de ikke-samvirkebaserte aktørene i melkesektoren.

På denne bakgrunn foreslo departementet å endre hvilke organisasjoner som i fellesskap får oppnevne denne representanten. Følgende organisasjoner ble foreslått: Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund, NHO Mat og Drikke, Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund og Norkorn. Våren 2007 slo Kjøttbransjens Landsforbund og Fjørfebransjens Landsforening seg sammen til Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund. Departementet foreslo derfor å endre lovens ordlyd i tråd med dette.

⁷ Forskrift 1. juli 2003 nr. 919 om Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering for jordbruksvarer

Departementet foreslo videre at Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund fortsatt skal ha en representant i rådet. Da Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforening fikk sin plass ved endringen av loven i 1981, var begrunnelsen at en rekke av de tiltakene rådet satt i verk vedkom både tilsatte i samvirkemessig organiserte og andre private bedrifter. Departementet la til grunn at denne begrunnelsen fortsatt gjør seg gjeldende.

I tillegg foreslo departementet at Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon og Coop NKL BA skulle få én fellesrepresentant i rådet. Norges Handelsstands Forbund, senere Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, har hatt en representant i rådet siden det ble dannet med loven av 1930. Siden 1936 har også Norges Kooperative Landsforening, senere Coop NKL BA, vært representert. I sin vurdering la departementet vekt på at handelen er sentral i matvarekjeden, samtidig som den er i besittelse av viktig markedsmessig kompetanse. Når det først foretas en gjennomgang, med sikte på å redusere rådets størrelse, la departementet likevel til grunn at det er tilstrekkelig med én fellesrepresentant fra handelssiden.

Når det gjelder Norges Pelsdyrslag, Gartnerhallen A/L og Hoff Norske Potetindustrier BA, foreslo departementet at deres representasjonen i rådet ikke skulle videreføres. Departementet begrunnet dette med at deres interesser i rådet over tid har blitt redusert, og at de i dag derfor ikke har behov for hver sin representant. For å ivareta interessene som disse organisasjonene representerer, foreslo departementet derimot at Norsk Landbruks-samvirke skulle beholde sin plass i rådet, med særlig ansvar for å ivareta interesser knyttet til potet-, grønt- og pelsdyrsektoren. Departementet la videre til grunn at disse interessene også ivaretas av Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

I forslaget ble heller ikke Forbrukerrådet eller Barne- og likestillingsdepartementet gitt fortsatt representasjon. Omsetningsrådets oppgaver innebærer blant annet å administrere markedsregulerende tiltak, føre tilsyn med at markedsregulatorene følger opp vedtak fra Omsetningsrådet, kreve inn omsetningsavgift og føre kontroll med innbetaling. Departementet la derfor til grunn at rådets hovedbeskjeftigelser ligger relativt langt fra forbrukerorganisasjonenes kjernevirksomhet og interessesfære. Det er sjelden rådet behandler saker av direkte relevans for Forbrukerrådet og Barne- og likestillingsdepartementet. Ingen av disse organene hadde heller uttrykt noe ønske om å være representert. Forbrukerinteressene kunne dertil ivaretas av andre, blant annet av Landbruks- og matdepartementet, som gjennom medansvaret for matpolitikken

også har ansvar for forbrukerinteressene på matområdet.

Etter en samlet vurdering la departementet avgjørende vekt på at et godt fungerende omsetningsråd ikke kan være for stort og at rådets medlemmer må gjenspeile de ulike interessene som rådet er satt til å ivareta. Departementet mente disse hensynene best sikres gjennom følgende forslag til Omsetningsrådets sammensetning:

Fra jordbruket:

Norges Bondelag
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Tine BA
Nortura BA
Norske Felleskjøp
Norsk Landbrukssamvirke, som fellesrepresentant for potet-, grønt- og pelsdyrsektoren

Andre:

Landbruks- og matdepartementet
Fornyrings- og administrasjonsdepartementet
Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund
Fellesrepresentant for ikke-samvirkebasert næringsmiddelindustri⁸
Fellesrepresentant for handelen⁹

I henhold til omsetningsloven § 3 første ledd annet punktum er Omsetningsrådet beslutningsdyktig når 10 medlemmer møter. Ved en reduksjon fra 19 til 11 medlemmer, ble det foreslått at bestemmelsen burde endres slik at 6 medlemmer må møte for at rådet skal være beslutningsdyktig.

4.3 Høringsinstansenes merknader

4.3.1 Innledning

De fleste høringsinstansene stiller seg positive til forslaget om å redusere størrelsen på Omsetningsrådet. En rekke av høringsinstansene har imidlertid uttrykt uenighet med ulike sider av forslaget til endret sammensetning. Nedenfor gis en redegjørelse for de viktigste merknader knyttet til departementets ulike forslag til representasjon i rådet.

⁸ En fellesrepresentant fra Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund, NHO Mat og Drikke, Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund og Norkorn.

⁹ En fellesrepresentant fra Coop NKL BA og Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon.

4.3.2 Generelle merknader

Statens landbruksforvaltning, som sekretariat for rådet, uttaler at det store antallet medlemmer i Omsetningsrådet og ordningen med et eget arbeidsutvalg som innstiller i alle saker, gjør at forvaltningen er tidkrevende. Forslaget vil således kunne bidra til å forbedre og modernisere forvaltningen knyttet til omsetningsloven. Sekretariatet ønsket imidlertid ikke å kommentere de konkrete forslagene til sammensetning av rådet.

Justis- og politidepartementet har heller ingen merknader til den foreslåtte sammensetningen av Omsetningsrådet, men fremhever at Landbruks- og matdepartementet bør vurderes å fastsette sammensetningen i forskrift i stedet for i lov.

4.3.3 Om jordbruksorganisasjonenes flertall

GrøntProdusentenes Samarbeidsråd, Norges Bondelag, Norges Pelsdyrslag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Gartnerforbund, Norsk Landbruks-samvirke, Norske Felleskjøp BA, Nortura BA, Statens landbruksforvaltning og Tine BA stiller seg bak departementets forslag til ny sammensetning av rådet. Av disse har Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Landbrukssamvirke, Nortura BA, Tine BA og Norske Felleskjøp presisert betydningen av at jordbruksorganisasjonene fortsatt bør ha flertall i Omsetningsrådet. Disse instansene understreker alle den betydning omsetningsloven har, og har hatt, for omsetning av norske jordbruksprodukter, og det pekes på at den har vært et vesentlig element for å sikre gjennomføringen av gjeldende jordbrukspolitik.

I høringsuttalelsene fra handelssiden påpeker flere aktører at rådet bør være balansert i sin sammensetning, slik at jordbrukssiden ikke lenger bør ha flertall i rådet. *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon* påpeker viktigheten av at medlemmene i rådet representerer både tilbuds- og etterspørselsiden, og at disse er forholdsvis likt representert. Det fremheves at handelen er sentral i matvarekjeden og innehar viktig markedsmessig kompetanse. *Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund* og *NHO Mat og Drikke* understreker at sammensetningen av rådet må balanseres mellom private og samvirkebaserte interesser. *NHO Mat og Drikke* fremhever at:

«Med utgangspunkt i at Rådet kraftig bør reduseres, slik at industrien må akseptere en felles representant, bør også Landbruket akseptere løsningen med felles representanter.»

På denne bakgrunn foreslår *NHO Mat og Drik-*

ke primært et råd på fem medlemmer med én fellesrepresentant for jordbrukets faglige organisasjoner (Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag), én fellesrepresentant for samvirkeorganisasjonene (ved Norsk Landbrukssamvirke), én fellesrepresentant for staten (Landbruks- og matdepartementet og Forsynings- og administrasjonsdepartementet), én fellesrepresentant for ikke-samvirkebasert næringsmiddelindustri og én felles representant for handelen. Alternativt foreslås det et råd på ni medlemmer der Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag får hver sin representant, samt at arbeidstakerorganisasjonene og forbrukerorganisasjonene gis én fellesrepresentant hver. Dersom det fastholdes at samvirket skal ha tre representanter, fremheves det at privat industri bør ha samme antall. I så fall ville det være naturlig at Norkorn beholder sin plass, at Kjøtt- og Fjørfebransjens Landsforbund får én plass og at NHO Mat og Drikke får representere meieriene i tillegg til den generelle næringsmiddelindustrien.

4.3.4 Om forslaget til representasjon i rådet

Både *Coop NKL BA* og *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon* er uenige i forslaget om at de ikke lenger skal få oppnevnt egne representanter i rådet, men må velge én fellesrepresentant. *Coop NKL BA* fremhever at Omsetningsrådet har ansvaret for at avsetningstiltak settes i verk for å utjevne svingninger i produksjon og etterspørsel slik at tilbudet av landbruksvarer til enhver tid samsvarer best mulig med etterspørselen. Forslaget om én fellesrepresentant for *Coop NKL BA* og *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon* ivaretar ikke dette hensynet på en betryggende måte, hvilket innebærer at aktørene fortsatt bør ha hver sin representant. *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon* er også uenig i at organisasjonen skal miste sin direkte representasjon. Organisasjonen fremhever at den representerer aktører som står for om lag 3/4 av all omsetning av landbruksvarer, og det er derfor rimelig at den fortsatt har et eget medlem. *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon* er også negativ til å velge én fellesrepresentant sammen med *Coop NKL BA*. Det vises til at *Coop NKL BA* er en kommersiell aktør på handelssiden. Slik sett fordrer deres representasjon en diskusjon om rådet bør utvides til også å omfatte Norgesgruppen, ICA og Rema 1000. Heller ikke *Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund* kan se at det er nødvendig at *Coop NKL BA*, som må sees på som en forbrukerorganisasjon, er representert fra handelens side. Det fremheves at disse interessene i stede bør kunne

ivaretas av Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon alene.

Meieribransjens Landsforbund, Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund og Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund er alle uenige i at Meieribransjens Landsforbund ikke lenger skal være representert gjennom fellesrepresentanten for den ikke-samvirkebaserte landbruksindustrien. Meieribransjens Landsforbund og Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund har i et felles høringssvar påpekt at NHO Mat og Drikke ikke har noen naturlig plass i rådet. Det fremheves at Meieribransjens Landsforbund representerer den delen av meieriindustrien som er nærmest bøndene, det vil si aktører som kjøper melk fra primærprodusentene. Videre vises det til at en rekke av medlemsbedriftene i NHO Mat og Drikke er hel- eller deleid av samvirkeorganisasjonene som allerede er representert i rådet, samt til at organisasjonen aktivt arbeider for at også Tine BA skal bli medlem. Meieribransjens Landsforbund og Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund mener at Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund, Meieribransjens Landsforbund samt Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund fortsatt skal få oppnevne en fellesrepresentant til Omsetningsrådet. Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund fremhever også at Meieribransjens Landsforbund bør være representert i rådet da varegruppene innenfor den bransjen har vært sentrale i Omsetningsrådets arbeide over en lang periode.

Norkorn, Norgesfôr AS og Fiskå Mølle AS er uenige i at Norkorn ikke lenger skal ha egen representant i rådet, men kun være indirekte representert gjennom fellesrepresentant for ikke-samvirkebasert næringsmiddelindustri. Det påpekes at den direkte representasjonen er viktig for å sikre konkurranse og en effektiv kornhandel i Norge. Alle tre fremhever i sine høringssvar at bakgrunnen for ny kornordning var et politisk ønske om mer konkurranse og fleksibilitet i kornhandelen. Fiskå Mølle AS uttaler i sitt høringssvar:

«Vedtaket om å gi Norske Felleskjøp markedsreguleringsansvaret for korn ble gitt under forutsetning av at det skulle etableres ordninger som sikret konkurranse på likeverdige vilkår innenfor kornsektoren og at en betydelig del av førstehåndsomsetningen og foredlingen skulle håndteres utenom Felleskjøpene. Som et av tiltakene ble Norkorn gitt en plass i omsetningsrådet. Vi mener det er svært uheldig at denne plassen nå foreslås fjernet.»

På denne bakgrunn mener disse høringsinstansene at Norkorn fortsatt må være direkte representert i rådet. Fiskå Mølle AS fremholder at en fellesrepresentant for Kjøtt- og fjørfebransjens Landsfor-

bund, Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund og NHO Mat og Drikke ikke kan ivareta interessene til dem som utgjør konkurrentene til Norske Felleskjøp innenfor kornhandelen.

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon mener at Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund ikke behøver å være representert. Dette fordi det er relativt langt mellom rådets virksomhet og organisasjonens interesse- og arbeidsfelt. Heller ikke *NHO Mat og Drikke* kan se noen begrunnelse for at Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund bør beholde sin plass.

Norges Pelsdyrslag sier seg i utgangspunktet enig i at Norges Pelsdyrslag, Norske Potetindustrier BA og Gartnerhallen A/L ikke lenger skal ha hver sin representant, og at Norsk Landbrukssamvirke skal ha et særlig ansvar for å ivareta interessene til potet-, grønt- og pelsdyrsektoren. Norges Pelsdyrslag mener imidlertid at det er nødvendig at man i lovteksten presiserer at Norsk Landbrukssamvirke representerer de tre produsentorganisasjonene innenfor disse sektorene.

HOFF Norske Potetindustrier BA og Gartnerhallen A/L er uenige i forslaget om at grøntsektoren skal miste sine plasser i rådet,¹⁰ og at Norsk Landbrukssamvirke i stedet skal ha et særlig ansvar for å ivareta interesser knyttet til potet-, grønt- og pelsdyrsektoren. Disse instansene yrer ønske om én fellesrepresentant for grøntsektoren. *HOFF Norske Potetindustrier BA* fremhever at Norsk Landbrukssamvirke vil representere alle samvirkeorganisasjonene og vil derfor bare i begrenset grad kunne fremme grøntsektorens interesser i saker hvor det for eksempel er interessekonflikter mellom ulike sektorer. De foreslår derfor å oppnevne en fellesrepresentant for Hoff Norske Potetindustrier BA og grøntprodusentene. Gartnerhallen A/L foreslår primært at det oppnevnes én fellesrepresentant for produsentorganisasjonene i grøntsektoren. Der som dette ikke lar seg gjøre, bes det om at det vurderes hvordan koblingen mellom grøntsektoren og Norsk Landbrukssamvirke også kan videreføres i lovteksten, slik at intensjonene og den indirekte representasjonen styrkes. *Norsk Gartnerforbund og GrøntProdusentenes Samarbeidsråd* uttaler imidlertid i et samlet svar at de aksepterer at en reduksjon i antall medlemmer i rådet går ut over grøntsektoren, og at rådets kompetanse på dette området vil bli svekket. Det fremheves at Statens landbruksforvaltning, som sekretariat for rådet, har god kompetanse på fagområdet, samtidig som utviklingen går

¹⁰ I dag har Gartnerhallen A/L og Hoff Norske Potetindustrier BA egne representanter i Omsetningsrådet.

mot at rådets oppgaver innenfor grøntsektoren stadig reduseres.

NHO Mat og Drikke og Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund ønsker at Norsk Landbruks-samvirke skal stå som fellesrepresentant for samvirkebedriftene, da disse aktørene også er medlem i organisasjonen. *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon* påpeker på sin side at Norsk Landbrukssamvirke ikke bør ha en egen representant i rådet ettersom tre av dets medlemmer, som besitter fagkunnskap om markeds- og konkurranseforhold, allerede er representert i rådet.

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon påpeker også at Fornyings- og administrasjonsdepartementet bør erstattes at Konkurransetilsynet, som besitter en god og detaljert kunnskap om konkurransemarkedene for jordbruksvarer.

Helse- og omsorgsdepartementet mener at det i utgangspunktet ville vært fordelaktig om Forbrukerrådet og Barne- og likestillingsdepartementet fortsatt hadde vært representert. I lys av at disse instansene ikke er innstilt på fortsatt deltakelse, mener Helse- og omsorgsdepartementet at det likevel vil være en akseptabel løsning dersom Fornyings- og administrasjonsdepartementet ivaretar forbrukerinteressene i Omsetningsrådet sammen med Landbruks- og matdepartementet. Verken Barne- og likestillingsdepartementet eller Forbrukerrådet har merknader til forslaget.

4.4 Departementets vurdering

4.4.1 Om jordbruksorganisasjonenes flertall

Etter Landbruks- og matdepartementets vurdering er det fortsatt ønskelig at rådets sammensetning og størrelse er nedfelt i omsetningsloven. Dette har tradisjonelt vært lovfestet, og departementet mener at ordningen bør videreføres. En lovregulering bidrar til å signalisere viktigheten av beslutninger om rådets sammensetning.

Departementet kan ikke se at høringsinstansenes ulike syn gir grunnlag for å endre forslaget om at jordbrukets organisasjoner fortsatt skal ha flertall i rådet. Som redegjort for i kapittel 2.2, ble det i St.meld. nr. 19 (1999-2000)¹¹ nettopp argumentert for at Norsk Landbrukssamvirke skulle få en representant i rådet for å opprettholde dette flertallet. I meldingen ble det vist til jordbrukets økonomiske ansvar for overproduksjon, og at det derfor er av stor betydning at jordbruket fortsatt har en vesentlig innflytelse på de løpende markedsregulerings-

aktivitetene. Dette synet ble opprettholdt i Ot. prp. nr. 22 (2001-2002) om lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror, der det ble lagt frem forslag til endringer i rådets sammensetning. Under behandlingen av saken i Stortinget fikk forslaget støtte fra de daværende regjeringspartiene Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, men også fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. På dette området har landbrukspolitikken endret seg lite siden Stortinget sist behandlet spørsmål om Omsetningsrådets sammensetning. Ved endringene i sammensetningen må det således fortsatt sikres at jordbruksorganisasjonene har flertall. I lovforslaget legges det opp til at dette flertallet fortsatt skal være knappast mulig, det vil si med én representants overvekt. Som representanter fra jordbrukssiden foreslås Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Tine BA, Nortura BA, Norske Felleskjøp og Norsk Landbrukssamvirke.

4.4.2 Om forslaget til representasjon i rådet

Departementet har foretatt en helhetlig vurdering av rådets sammensetning med sikte på å sikre at alle de berørte interessene under lovens virkeområde blir representert i tilstrekkelig grad. Som det er redegjort for i kapittel 4.4.1, er det ved utvelgelsen lagt til grunn at rådet fortsatt skal sammensettes på en slik måte at jordbruksorganisasjonenes flertall opprettholdes. En rekke av de berørte organisasjonene har vært kritiske til den konkrete utvelgelsen.

Både Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon og Coop NKL BA går mot at de ikke lenger skal være direkte representert i rådet. Som lagt til grunn i høringsnotatet er departementet enig med disse organisasjonene i at handelen er sentral i matvarekjeden, og at den er i besittelse av viktig markedsmessig kompetanse. Departementet står likevel fast ved at det er naturlig og nødvendig at handelssiden kun møter med én fellesrepresentant når antallet medlemmer først skal reduseres.

Enkelte høringsinstanser er uenige i at Meieri-bransjens Landsforbunds plass under fellesrepresentanten for den ikke-samvirkebaserte landbruksindustrien, er foreslått erstattet av NHO Mat og Drikke. I vurderingen bak valget av NHO Mat og Drikke er det lagt vekt på at Meieri-bransjens Landsforbund i dag er en forening med lite aktivitet, samt at den kun har Q-Meieriene som medlem. Det er videre i all hovedsak NHO Mat og Drikke som representerer de ikke-samvirkebaserte aktørene i melkesektoren. Q-meieriene er også medlemmer i NHO Mat og Drikke, og kan således også fremme sitt syn gjennom denne organisasjonen.

¹¹ St.meld. nr. 19 (1999-2000) om norsk landbruk og matproduksjon

Fra meierisektoren for øvrig er blant annet Synnøve Finden og Normilk medlem i organisasjonen. Det presiseres at departementet legger til grunn at NHO Mat og Drikke gjennom sin fellesrepresentasjon skal representere de ikke-samvirkebaserte aktørene i melkesektoren i rådet, og ikke organisasjonens medlemsbedrifter generelt. Departementet står derfor fast ved det tidligere forslaget i høringsnotatet om at Meieribransjens Landsforbund erstattes av NHO Mat og Drikke, som en av fire aktører med fellesrepresentant i rådet.

I høringen er det også fremkommet kritiske merknader til forslaget om at Norkorn skal miste sin direkte representasjon i rådet, og heretter få en plass under fellesrepresentanten for den ikke-samvirkebaserte landbruksindustrien. At Norkorn fikk en egen representant i Omsetningsrådet i 2001 hadde sammenheng med at Norske Felleskjøp ble gitt en plass i rådet som markedsregulator på korn. Det fremgår av forarbeidene til lovendringen¹² som da fant sted at Norkorn, som paraplyorganisasjon for bygdemøllene, ble gitt en plass i rådet for at den samlede balansen skulle opprettholdes. Jordbrukets organisasjoner skulle således fremdeles ha knappest mulig flertall. Norkorns plass var dermed ikke motivert ut fra å sikre konkurransen innenfor kornsektoren. Departementet mener at det er vanskelig å finne argumenter for at kornsektoren skal være i en særstilling sammenliknet med de øvrige sektorene der det finnes en markedsregulator. I disse sektorene er ikke-samvirkebasert landbruksindustri indirekte representert ved en fellesrepresentant. Departementet kan ikke se at det i høringen har fremkommet nye momenter som gir grunnlag for å endre høringsnotatets konklusjon på dette punktet.

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon har i sitt høringssvar stilt spørsmål ved at Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund skal få beholde sin plass i rådet. Departementet la i høringsnotatet vekt på at dette forbundet fikk sin plass i rådet i 1981 fordi en rekke av de tilfåttene rådet setter i verk berører både tilsatte i samvirkemessig organiserte og andre private bedrifter. Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund organiserer et stort flertall av de tilsatte både i samvirkebedrifter og i andre bedrifter. Vedtak i Omsetningsrådet kan innebære at arbeidsplasser i næringsmiddelindustrien kan bli berørt, og departementet finner det derfor riktig at dette forbundet fortsatt skal være representert.

Departementet vurderer det slik at Norges Pels-

dyralslag, Gartnerhallen A/L og Hoff Norske Potetindustrier BA sine interesser i Omsetningsrådet over tid har blitt redusert. Departementet kan derfor ikke se tilstrekkelig grunnlag for at hver enkelt av disse organisasjonene beholder sin representant. For å ivareta interessene som de nevnte organisasjonene representerer, foreslås det at Norsk Landbrukssamvirke får beholde sin plass, med særlig ansvar for å ivareta interesser knyttet til potet-, grønt- og pelsdyrsektoren. Grøntsektorens interesser vil også bli ivaretatt gjennom Norges Bondelags og Norsk Bonde- og Småbrukarlags representanter. Norges Pelsdyralslag, HOFF Norske Potetindustrier BA og Gartnerhallen A/L, har foreslått ulike typer lovfesting av koblinger mellom seg selv og Norsk Landbrukssamvirke. Departementet ser ikke behov for en slik formalisering, all den tid denne koblingen er tydelig synliggjort i lovforarbeidene.

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon har i sitt høringssvar gitt uttrykk for at Norsk Landbrukssamvirke ikke bør gis en egen plass i rådet når dets medlemmer allerede er direkte representert der. Departementet viser til St.meld. nr. 19 (1999-2000)¹³ der det ble foreslått å ta inn Norsk Landbrukssamvirke for å opprettholde jordbruksorganisasjonenes flertall i Omsetningsrådet. Stortinget sluttet seg til dette.¹⁴ Etter departementets vurdering er det derfor fortsatt nødvendig å gi en selvstendig plass i rådet til Norsk Landbrukssamvirke. Dette henger sammen med at organisasjonen etter forslaget er tiltenkt et særlig ansvar for å ivareta interessene knyttet til potet-, grønt- og pelsdyrsektoren.

Departementet ser heller ikke behov for å erstatte Forsynings- og administrasjonsdepartementet med Konkurransetilsynet. Departementet mener at Forsynings- og administrasjonsdepartementet som overordnet konkurransemyndighet, er riktig nivå for en representasjon i rådet. Dette er imidlertid ikke til hinder for at Konkurransetilsynet, som underordnet organ, vil kunne bistå ved behandling av de saker som kommer opp for rådet. Forsynings- og administrasjonsdepartementet har ikke hatt merknader til forslaget.

Når det gjelder spørsmålet om Barne- og likestillingsdepartementets og Forbrukerrådets representasjon, viser departementet til de vurderingene som fremgår av høringsnotatet. Det er sjelden rådet behandler saker av direkte betydning for disse organers virksomhetsområder. Det legges til

¹² Ot.prp. nr. 22 (2001-2002) om lov om endringer i lov 21. januar 2000 nr. 7 om kornforvaltningen m.v.

¹³ St.meld. nr. 19 (1999-2000) om norsk landbruk og matproduksjon

¹⁴ Innst. S nr. 167 (1999-2000) fra næringskomiteen om norsk landbruk og matproduksjon

grunn at forbrukerinteressene kan ivaretas på en tilstrekkelig god måte uten at disse organene er representert. Verken Barne- og likestillingsdepartementet eller Forbrukerrådet har hatt merknader til forslaget.

Departementet fastholder etter dette forslag til sammensetning som følger av høringsnotatet, jf. kapittel 4.2.

5 Omsetningsrådets arbeidsutvalg

5.1 Gjeldende rett

Av omsetningsloven § 3 tredje ledd følger det at Omsetningsrådet skal ha et arbeidsutvalg bestående av representanter fra Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet samt én fellesrepresentant for jordbrukets økonomiske organisasjoner.

Tilnærmet alle saker som behandles av rådet forberedes av Arbeidsutvalget. Utvalget har, etter egen instruks, også fullmakt til å treffe vedtak i en rekke saker. Instruksen er fastsatt av Omsetningsrådet og godkjent av departementet. Arbeidsutvalget trer sammen 10–12 ganger i året (herunder telefonmøter). I 2008 behandlet utvalget 98¹ saker fordelt på 12 møter. Av disse, gikk 57 saker videre til rådet for endelig vedtak, mens 41 saker ble avgjort av utvalget selv.

5.2 Departementets høringsutkast

I høringsnotatet foreslo departementet å oppheve lovens krav om et eget arbeidsutvalg. Departementet mente at Omsetningsrådet i stedet burde stå fritt i vurderingen av sin egen organisering.

Departementet la vekt på at det innenfor dagens forvaltningssystem er uvanlig at styrer, råd eller utvalg har et forberedende organ ut over sine sekretariat. Det ble ansett som både ressurs- og tidkrevende å fremme sakene to ganger. Departementet så heller ikke sterke faglige grunner til at Arbeidsutvalget skulle ha en slik funksjon. Departementet mente at Statens landbruksforvaltning, som rådets sekretariat, har den kompetansen som er nødvendig for å legge frem saker direkte for rådet uten å gå veien om et arbeidsutvalg. Det ble derfor ansett som overflødig at sakene skal «kvalitetssikres» av Arbeidsutvalget før de legges frem for rådet.

Slik Omsetningsrådet fungerer i dag, med et råd bestående av svært mange medlemmer, er det primært i Arbeidsutvalget de faglige og prinsipielle

diskusjonene foregår. Departementet mente at en slik organisering kan være med på å begrense Omsetningsrådets diskusjoner fordi det oppfattes som «avgjort» hva konklusjonen skal være. Videre mente departementet at den foreslåtte reduksjonen i antallet medlemmer ville kunne bidra til at de faglige og prinsipielle diskusjonene kan foregå i selve rådet.

Når det gjelder de saker Arbeidsutvalget har kompetanse til å avgjøre, deler disse seg i to grupper. Den ene gruppen omfatter de sakene som er av rent administrativ karakter,² som eksempelvis godkjenning av revisorattesterte oppgaver over reguleringstiltak. Disse sakene ble i høringsnotatet foreslått delegert til rådets sekretariat, som et ledd i effektivisering av saksbehandlingen i rådet.³ Den andre gruppen omfatter de sakene hvor Arbeidsutvalget har kompetanse til å treffe vedtak, og hvor oppgavene ikke er foreslått delegert til sekretariatet.⁴ Departementet mente at disse sakene ikke utgjorde tilstrekkelig porteføljegrunnlag for å opprettholde et lovpålegg om et eget arbeidsutvalg.

Når det gjelder saker der det haster med avklaring, så departementet at det kunne være hensiktsmessig å ha et utvalg som raskt kunne tre sammen. Behovet for dette ble likevel ikke ansett så presserende, all den tid departementet samtidig foreslo å redusere rådet til 11 medlemmer. Disse ville i prinsippet kunne sammenkalles nesten like raskt. Departementet la i tillegg vekt på at de samme personene som sitter i Arbeidsutvalget, også sitter i rådet. Dermed er det ikke fare for at kompetanse går tapt ved at beslutninger flyttes fra Arbeidsutvalget til rådet selv. Det ble imidlertid understreket at det måtte være opp til rådet selv å vurdere om man ønsket et saksforberedende utvalg – uten at dette behøvde å være regulert i lov.

5.3 Høringsinstansenes merknader

Coop NKL BA, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, GrøntProdusentenes Samarbeidsråd,

¹ Saker som gjelder godkjenning av dagsorden og protokoll, orienterings- og referatsaker samt fastsetting av møtedatoer er ikke medregnet.

² I 2008 behandlet Arbeidsutvalget 27 saker av denne typen.

³ Jf. kapittel 7 nedenfor.

⁴ I 2008 behandlet Arbeidsutvalget 14 saker av denne typen.

Hoff Norske Potetindustrier BA, NHO Mat og Drikke, Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund, Norges Pelsdyrslag, Norkorn, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Gartnerforbund, Norske Felleskjøp og Statens landbruksforvaltning sier seg enige i forslaget.

Norsk Landbrukssamvirke og *Norges Bondelag* er uenige i forslaget og mener at det er viktig å opprettholde et lovkrav om et arbeidsutvalg. Norges Bondelag påpeker at Arbeidsutvalget er sentralt for å sikre stabilitet og kontinuitet i beslutningsstrukturene. Det er også behov for et arbeidsutvalg til å sluttbehandle saker som enten er delegert fra rådet eller skal opp i rådet. *Nortura BA* er enige i at lovkravet bør oppheves, men mener det bør fremgå av lovteksten at rådet har mulighet til å oppnevne et arbeidsutvalg ved behov. Som en alternativ løsning slutter *Norsk Landbrukssamvirke* seg til et slikt forslag. Alle disse høringsinstansene, samt *Tine BA*, mener dessuten at det bør fremgå av lovteksten at et slikt utvalg skal gjenspeile flertallet i Omsetningsrådet.

5.4 Departementets vurdering

Departementet kan ikke se at det i høringen har kommet frem tilstrekkelig tungtveiende argumenter mot forslaget om å oppheve lovpåbudet om et arbeidsutvalg. Departementet mener at Omsetningsrådet bør stå fritt til å organisere seg på den måten rådet finner hensiktsmessig. Herunder kan rådet velge å opprette et arbeidsutvalg. En slik organisering trenger ikke lovhjemmel. Departementet mener videre at det vil være uheldig dersom man i loven signaliserte at det *kan* oppnevnes et arbeidsutvalg og hvilken sammensetning dette eventuelt skal ha. Slik departementet ser det, ville dette kunne blitt oppfattet som bindende for rådets selvstendige vurderinger av organiseringen. Behovet for et arbeidsutvalg på bakgrunn av delegerte saker og forberedelse av saker til rådet, bortfaller uansett i det alt vesentlige all den tid departementet foreslår egen hjemmel for delegasjon av saksforberedelse og beslutningsmyndighet, jf. kapittel 7.

6 Tilsynsutvalget

6.1 Gjeldende rett

Tilsynsutvalget for Omsetningsrådet består av fire medlemmer og oppnevnes av Landbruks- og matdepartementet for fire år av gangen. Lederen har tradisjonelt vært en representant for domstolene, mens de øvrige medlemmene representerer ulike fagkompetanse. Tilsynsutvalget skal, i henhold til både loven og instruks vedtatt av Landbruks- og matdepartementet, føre tilsyn og kontroll med virksomheten til Omsetningsrådet og de organisasjoner som mottar midler fra omsetningsavgiften.

I henhold til instruksen er tilsyns- og kontrolloppgavene knyttet til fire ulike forhold: formålstjenelighet, legalitet, regnskap og konkurransenøytralitet. Tilsynsutvalget har således et overordnet ansvar for å kontrollere vedtak som treffes av Omsetningsrådet, samt føre tilsyn med bruken av omsetningsavgiftsmidlene. Mer konkret vil dette si at Tilsynsutvalget foretar en legalitetskontroll av Omsetningsrådets vedtak, og fører tilsyn med arbeidet og regnskapene til både rådet og markedsregulatorne. Tilsynsutvalget skal påse at avgiftsmidlene blir styrt og brukt på en formålstjenlig måte i samsvar med loven, gjeldende jordbruksavtale og de retningslinjer som ligger til grunn for bevilgning av midlene (regelverk for økonomistyring i staten¹). I medhold av instruksen skal Tilsynsutvalget kontrollere møteprotokoller fra Omsetningsrådet og Arbeidsutvalget, samt gjennomgå markedsregulatorenes møteprotokoller, årsregnskaper, årsmelding og revisjonsrapport. Tilsynsutvalget har også ansvar for å oppnevne statsautorisert revisor for Omsetningsrådet, gjennomgå årsregnskapet for rådet og sende årsmelding til Landbruks- og matdepartementet.

6.2 Departementets høringsutkast

Departementet foreslo i høringsnotatet å oppheve ordningen med å oppnevne et eget tilsynsutvalg for

Omsetningsrådet. Videre ble det foreslått at oppgaven med å oppnevne revisor blir lagt til Landbruks- og matdepartementet.

I høringsnotatet ble det lagt til grunn at Tilsynsutvalget ble etablert i en tid hvor Omsetningsrådet ble regnet for å ha et mer et autonomt preg enn i dag, og hvor den offentlige forvaltningen var relativt beskjedent utbygd. En hadde derfor behov for et eget kontrollorgan som løpende kunne følge med på virksomheten i Omsetningsrådet. Tilsynsutvalget var da også svært aktivt og hadde mange møter de første årene. Denne situasjonen har nå endret seg i betydelig grad.

Departementet la vekt på at man i dag har et statlig forvaltningsorgan, Statens landbruksforvaltning, som i tillegg til sine forvaltningsoppgaver også er sekretariat for rådet. Videre er oppfølgingen fra Landbruks- og matdepartementet mer aktiv enn tidligere. Kontroll av formaliteter knyttet til rådets vedtak og virksomhet er fortsatt viktige, men disse vil kunne ivaretas i det større forvaltningsmiljøet som omgir Omsetningsrådet. Departementet viste til at vanskelige næringspolitiske avveininger og vurderinger av konkurransemessig forhold finner sin løsning i andre fora enn i Tilsynsutvalget.

Departementet fant det også viktig å fremheve den omgjøringsadgang Landbruks- og matdepartementet fikk gjennom en endring av omsetningslovens § 11 i 1991. Som en følge av lovendringen har departementet, der det har vært grunnlag for det, omgjort Omsetningsrådets vedtak dersom vedtaket var «i strid med lov, føresegner, eller gjeldende jordbruksavtale.» Kongen kan dertil omgjøre vedtak som er «i strid med samfunnsinteresser.» Den omgjøringsadgangen departementet og Kongen har etter § 11 fjerde ledd, sammen med at Fornyings- og administrasjonsdepartementet er representert i rådet, ivaretar hensynene til tilsyns- og kontrollvirksomhet fullt ut.

Når det gjelder kontroll med bruken av midlene, la departementet til grunn at det er nødvendig med en eksternt og uavhengig kontroll. Tilsynsutvalget har hatt en viktig rolle i å oppnevne revisor for Omsetningsrådet og avgiftsmidlene. Departementet konkluderte imidlertid med at det ikke er behov for å ha et eget utvalg for denne oppgaven. Det ble i ste-

¹ Reglement for økonomistyring i staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten fastsatt 12. desember 2003 med senere endringer.

det foreslått at Landbruks- og matdepartementet selv skulle foreta revisoroppnevningen.

Departementet foreslo også endring i § 4 vedrørende inndekning av diverse kostnader knyttet til Omsetningsrådets virksomhet. For at utgifter til revisor skal dekkes over omsetningsavgiften, på lik linje med oppgavene med å forberede saker til rådet etter § 3 siste ledd, foreslo departementet at det blir inntatt en bestemmelse om dette i § 4 annet ledd.

6.3 Høringsinstansenes merknader

Coop NKL BA, Gartnerhallen A/L, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Hoff Norske Potetindustrier BA, Norges Bondelag, Norsk Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund, Norges Pelsdyrslag, Norkorn, Norges Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Landbrukssamvirke, Norske Felleskjøp BA, Nortura BA og Statens landbruksforvaltning har sagt seg enige i forslaget om å avvikle Tilsynsutvalget.

Kun *Tine BA* er uenig i det fremsatte forslaget. Tine fremhever at:

«Tilsynsutvalget har likehetstrekk med kontrollkomiteens oppgaver i samvirkeorganisasjonene, og med forvaltningsrevisjonens oppgaver i det offentlige. Tine mener derfor at kontrollaspektet ikke godt nok ivaretas i forslaget. Vi kan ikke se hvordan Departementet har tenkt å ivareta denne funksjonen innenfor rammen av Departementets endringsforslag. Det er vår klare oppfatning at denne funksjonen bør ivaretas. Revisjon av hvordan fattede vedtak omsettes av markedsregulator og forvaltning er viktige elementer for å sikre legitimitet, og et viktig hjelpemiddel for Omsetningsrådet når tiltak skal evalueres. En av intensjonene bak endringsforslagene er å åpne opp for diskusjoner av større prinsipiell betydning. I denne sammenheng vil de oppgaver som har karakter av forvaltningsrevisjon neppe få mindre betydning som grunnlag for Omsetningsrådets arbeid. Vi foreslår at det i § 3 gis en tilføyelse som også dekker dette aspektet.»

Gartnerhallen A/L, Norges Bondelag, Norsk Landbrukssamvirke, Norske Felleskjøp og Nortura BA er uenige i at Landbruks- og matdepartementet skal oppnevne revisor, og mener at dette er noe rådet må kunne gjøre selv for å bekrefte sin uavhengige stilling.

6.4 Departementets vurdering

Tilsynsutvalgets tilsyns- og kontrollvirksomhet har i praksis først og fremst vært rettet mot økonomiområdet. I tillegg har utvalget fokusert på formaliteter i saksbehandlingen, for eksempel legalitetskontroll og utformingen av vedtakene. Spørsmål knyttet til hvorvidt midlene blir bruk i samsvar med lovens målsetning, jordbruksavtale og andre retningslinjer har ikke hatt en fremtredende plass i Tilsynsutvalgets arbeid. Det samme gjelder spørsmålet om konkurransenøytralitet, som i følge instruksjonen skal være et prioritert område.

Departementet mener at myndighetene allerede i dag har tilstrekkelig styring i saker av konkurransemessig betydning. Fornyings- og administrasjonsdepartementet, som ansvarlig myndighet for konkurransepolitikk, er representert i Omsetningsrådet. Videre kan Landbruks- og matdepartementet overprøve Omsetningsrådets vedtak dersom de strider mot lov, forskrift eller gjeldende jordbruksavtale. Kongen kan også overprøve vedtak dersom de er i strid med samfunnsinteresser, typisk i saker med konkurransemessige konsekvenser. Det arbeid som i dag gjøres av Tilsynsutvalget vil i det vesentlige kunne følges opp av Statens landbruksforvaltning som et faglig kompetent forvaltningsorgan. Blant annet blir lovligheten av vedtak allerede i dag vurdert av Statens landbruksforvaltning under saksforberedelsen for Arbeidsutvalget/Omsetningsrådet. Statens landbruksforvaltning kontrollerer også iverksettelsen av vedtak der det er behov for dette. Departementet anser det for øvrig som rådets ansvar, med hjelp av Statens landbruksforvaltning som sekretariat, å påse at dets vedtak blir gjennomført av markedsregulatorene i samsvar med intensjonene.

Departementet fastholder også forslaget om at oppgavene med å velge revisor skal legges til departementet. Etter departementets oppfatning vil det gi rådet større legitimitet utad dersom revisor velges av et organ utenfor rådet. I dag er det Tilsynsutvalget som gjør dette. Dette innebærer at rådet heller ikke tidligere har hatt ansvar for å oppnevne revisor. Landbruks- og matdepartementet er ansvarlig myndighet for regelverket på området og fastsetter omsetningsavgiften. Det synes derfor naturlig at departementet også har det formelle ansvaret for initiering av revisjonen av Omsetningsrådets virksomhet. Når det gjelder kostnadene knyttet til revisjonen, foreslås det at disse dekkes over omsetningsavgiften på lik linje med rådets øvrige administrasjonskostnader, jf. lovutkastet § 4 annet ledd.

7 Delegering av oppgaver

7.1 Gjeldende rett

Omsetningsrådet har i dag ikke lovhjemmel til å delegere oppgaver til sitt sekretariat. Etter prinsipper fastsatt av rådet foretar sekretariatet likevel noen enkle sats- og beregningsoppgaver.

7.2 Departementets høringsutkast

Et utgangspunkt i norsk rett er at delegasjon av avgjørelsesmyndighet fra et partssammensatt organ til et administrativt sekretariat krever særskilt hjemmel i lov. I høringsnotatet foreslo departementet at Omsetningsrådet gis slik hjemmel til delegasjon.

I perioden 2004-2006 gjennomførte Statens landbruksforvaltning et prosjekt knyttet til effektivisering av Omsetningsrådets forvaltningsmyndighet. Hensikten med prosjektet var å gjennomgå beslutningsprosesser og arbeidsrutiner. Ett av prosjektgruppens forslag var å gi rådet anledning til å delegere oppgaver av relativt teknisk og rutinemessig art til sekretariatet.

I høringsnotatet sa departementet seg enig i dette forslaget. Det ble lagt til grunn at forvaltningen knyttet til Omsetningsrådets virksomhet er ressurskrevende. Arbeidet kjennetegnes av en stor saksmengde og mange møter. Mange saker behandles også på tre nivåer: i Statens landbruksforvaltning som sekretariat, i Arbeidsutvalget og i Omsetningsrådet, før det fattes endelig vedtak. Departementet fremhevet at en slik ordning kan føre til at prinsipielle saker blir borte i en stor saksmengde preget av detaljer. Prosessene blir omstendelige, og drøftingen av viktige utfordringer kan få vansker med å finne sin nødvendige plass.

Delegasjonsadgang fra Omsetningsrådet til sekretariatet ble foreslått til kun å gjelde for saker av ikke-prinsipiell karakter. Ett eksempel på dette

kan være fastsettelsen av rentesatsen, som benyttes i beregningen av godtgjørelsen for markedsregulering. Ett annet eksempel er godkjenning av bevilgningsoppgaver for avsetningstiltak, som er spesifisert i hovedforskriften på områdene kjøtt, melk og korn, eller i egne forskrifter på grøntområdet. Bevilgningsoppgavene er bekreftet av revisor. Departementet viste til at slike saker er av ren beregningsmessig karakter, hvor det i realiteten ikke er rom for skjønn og hvor rammene er klart definert i forskriftene.

7.3 Høringsinstansenes merknader

Ingen av høringsinstansene har sagt seg uenige i forslaget, og de fleste har aktivt gitt sin tilslutning til høringsnotatets konklusjoner på dette punkt.

Norsk Landbrukssamvirke og *Nortura BA* påpeker viktigheten av at rådet selv får vurdere hvilke saker som bør delegeres.

7.4 Departementets vurdering

Departementet viser til høringsnotatets begrunnelse for delegasjon fra Omsetningsrådet til sekretariatet, gjengitt ovenfor i kapittel 7.2, og foreslår at slik hjemmel inntas i lovens § 3 siste ledd. Departementet foreslår at delegasjonsadgangen kun skal knytte seg til saker av ikke-prinsipiell karakter. I høringsnotatet ble det gjengitt to eksempler på beregnings-tekniske oppgaver som departementet mener er egnet for delegasjon, fordi regelverket gir lite rom for skjønn. Departementet ønsker imidlertid å presisere at en sak etter forholdene kan anses for å være av ikke-prinsipiell karakter selv om den inneholder elementer av skjønn. Etter departementets oppfatning må det, innenfor de ovennevnte rammer, i stor grad være opp til rådet selv å definere hvilke saker som er egnet for delegasjon.

8 Lovens virkeområde

8.1 Gjeldende rett

Omsetningslovens formål og virkeområde (dvs. hvilke varegrupper som omfattes) kommer til uttrykk i § 1: «*Fyremålet med lova er gjennom samyrke å fremja umsetnaden av kjøtt av storfe, kalv, sau, reinsdyr og fjørfe, flesk, korn og oljefrø, mjølk, smør, ost, egg, pelsdyrskinn, reinsdyrskinn og hagebruks- og gartneriprodukt.*»

§ 5 annet ledd gir Kongen hjemmel til å ilegge omsetningsavgift på de varegrupper som omfattes av loven. Denne kompetansen er delegert til Landbruks- og matdepartementet. Etter forslag fra Omsetningsrådet, jf. § 5 første ledd, fastsetter departementet avgiftssatsene i egen forskrift for følgende produktgrupper: storefe-/kalvekjøtt, saue-/lamme- kjøtt, svinekjøtt, korn/oljefrø, melk, egg, kylling- kjøtt, kalkunkjøtt, og pelsdyrskinn. For de fire førstnevnte kategoriene er der fastsatt maksimalsatser, hvilket innebærer at Omsetningsrådet kan innkreve en lavere sats dersom markedsforholdene tilsier det.

Ved omsetning av reinsdyrkjøtt/-skinn foregår det i dag ingen regulering av omsetningen, og det ilegges heller ikke avgift i medhold av loven.

For hagebruks- og gartneriprodukter ilegges det heller ikke omsetningsavgift idag. Mange slike produkter omsettes direkte fra produsent til forbruker. Dette vanskeliggjør avgiftsinnkreving området. Siden 1982 har det i stedet blitt bevilget midler over jordbruksavtalen post 70 til «kollektiv» finansiering av tiltak satt i verk av Omsetningsrådet.¹ Beløpet forvaltes av Omsetningsrådet og benyttes til markedsregulering etter samme regler som omsetningsavgiften for øvrig.

8.2 Departementets høringsutkast

Under henvisning til at det aldri har blitt innkrevd omsetningsavgift på verken reinsdyrkjøtt eller -skinn, foreslo Landbruks- og matdepartementet i høringsnotatet å endre § 1 slik at «kjøtt av [...]

reinsdyr» samt «reinsdyrskinn» tas ut av lovens virkeområde. Omsetningsrådet har heller aldri hatt ansvar for markedsregulering av denne sektoren. Det ble videre foreslått enkelte presiseringer i lovens virkeområde, ved at enkelte av varegruppene ble harmonisert med dagens språkbruk. Det var ikke tiltenkt noen realitetsendringer i bestemmelsens materielle innhold sammenliknet med gjeldende rett. Betegnelsen «flesk» ble foreslått endret til «svin» og «mjølk, smør, ost» til «mjølkeprodukter.» Videre ble «hagebruks- og gartneriprodukt» foreslått endret til «grønnsaker, frukt, bær, rotvekstar.»

Avgiftshjemmelen i § 5 annet ledd ble foreslått endret i tråd med endringene i § 1. Med unntak av endringen vedrørende reinsdyrkjøtt og -skinn var det heller ikke i § 5 annet ledd tilsiktet endringer i det materielle innhold.

8.3 Høringsinstansenes merknader

Norsk Gartnerforbund og *GrøntProdusentenes Samarbeidsråd* påpeker i et samlet svar at forslaget til «rotvekster» som produktgruppe i formålet, synes å ekskludere poteter. Begrepet bør dermed erstattes med «poteter.» Alternativt bør en beholde samlebetegnelsen fra nåværende lov. *Gartnerhallen A/L* mener begrepene «potet, grønnsaker, frukt og bær» vil dekke de samme produktgruppene, og vil i tillegg være bedre i samsvar med det bransjespråket som brukes i dag.

Norsk Landbrukssamvirke og *Tine BA* viser i sine høringsuttalelser til at det bare er «melk» som omfattes av forskriften om omsetningsavgift, og at det de siste ti årene ikke har vært fastsatt avgift for ost, smør eller andre melkeprodukter. I den grad *Tine BA* har mottatt melkeprodukter, er mengden anvendt melk beregnet på basis av godkjente omregningsfaktorer. Ut fra dette mener disse instansene at høringsutkastets forslag om å benytte «mjølkeprodukt» heller ikke vil gi riktig begrepsbruk. I stedet bør oppstillingen av de ulike melkeproduktene erstattes med begrepet «anvendt mjølk.»

Arbeids- og inkluderingsdepartementet viser til at forslaget om å fjerne henvisninger til reinprodukter har som bakgrunn at det aldri har vært innkrevd

¹ St.prp. nr. 4 om tillegg i jordbruksavtalen 1980-82 og St. prp. nr. 2 (1982-83) om jordbruksoppkjøret 1982.

omsetningsavgift på verken reinkjøtt eller -skinn og at Omsetningsrådet aldri har hatt ansvar for markedsregulering for denne sektoren. Det forutsettes imidlertid at lovendringen skjer i forståelse med reindriftens organisasjoner. Ingen av de berørte høringsinstansene innenfor reindriftssektoren har merknader til forslaget.

8.4 Departementets vurdering

Med departementets forslag til endringer i begrepsbruken i §§ 1 og 5 er det ikke tilsiktet endringer i forhold til gjeldende rett.

Som nevnt over, har omsetningsloven aldri vært anvendt på reinsdyrprodukter. Departementet ser heller ikke at dette kan bli aktuelt i overskuelig fremtid, slik de ulike forvaltningsområdene er organisert i dag. Å fjerne någjeldende henvisning til slike produkter fra lovens virkeområde vil følgelig bidra til å øke klarheten i lovverket.

Når det gjelder øvrige landbruksvarer som omfattes av loven, foreslår departementet en modernisering av begrepene, det vil si en begrepsbruk som ligger tettere opp til den terminologi som brukes i dag. Samtidig er det lagt vekt på å unngå at detaljeringsgraden ved produktopplistingen blir større enn nødvendig. Det legges således fortsatt opp til at de ulike produktgruppene i størst mulig grad dekkes av en enkelt samlebetegnelse. Prinsippet innebærer at «kalv» foreslås tatt ut av opplistingen. Begrepet dekkes i dag av samlebetegnelsen «storfe.» Videre foreslås begrepet «flesk» erstattet med «svin.» Selv om man i jordbruksavtalesammenheng benytter fellesbetegnelsen «sau/lam»², foreslås det at «sau», slik det står i dagens lovtekst, videreføres som samlebetegnelse. Ordlyden vil imidlertid ikke være til hinder for å operere med differensierte avgiftssatser for sau og lam dersom det skulle vise seg å være behov for det. Det samme gjelder for fjørfeproduktene, der samlebetegnelsen «fjørfe» fortsatt vil favne alle produkter som etter vanlig språkbruk faller inn under begrepet. I dag er det for eksempel forskjellige avgiftssatser for henholdsvis kylling og kalkun.

§ 1 inneholder i dag en opplisting av melkeproduktene «mjølk, smør, ost». Omsetningsavgift etter § 5 annet ledd ilegges imidlertid bare på produktet «mjølk.» Avgiftsgrunnlaget her er det kvantumet melk som produsenten leverer til sitt meieri. Der-

som melken i stedet foredles lokalt,³ fastsettes avgiften ut fra kvantum medgått melk i den bearbejdede varen etter egne omregningsfaktorer fastsatt av Statens landbruksforvaltning.⁴ Prinsippet følger forutsetningsvis av § 5 fjerde ledd der det fremgår at avgift på varer som produsenten benytter i «*eiga verksemd*» skal beregnes av «*den mengda som vert nytta til produksjonen, eller av det verdet ho har*». Etter departementets oppfatning vil dermed begrepet «anvendt melk» slik Tine BA foreslår, være en overflødig presisering i forhold til det som allerede ligger i gjeldende lovbestemmelser. Departementet ser imidlertid at heller ikke det tidligere foreslåtte begrepet «mjølkeprodukt» bidrar til å klargjøre bestemmelsen i tilstrekkelig grad. I stedet foreslås fellesbetegnelsen «mjølk» i både §§ 1 og 5, og da med det samme meningsinnhold i begge bestemmelser. Som nevnt ovenfor, innebærer ikke dette noen realitetsendringer. At lovens formål etter dette vil være å «fremja umsetnaden av [...] mjølk» innebærer således ikke noen begrensninger i Omsetningsrådets materielle kompetanse til å iverksette markedsreguleringstiltak for andre melkeprodukter enn konsummelk, i tråd med dagens praksis.⁵

De ovennevnte høringsinstanser fra grøntsektoren har hatt innvendinger mot forslaget om å benytte begrepet «rotvekstar» som samlebetegnelse for å inkludere potet. Begrepet «rotvekstar» ble valgt i høringsnotatet for å tydeliggjøre at potet omfattes av omsetningslovens virkeområde etter gjeldende rett. Potet er biologisk sett klassifisert som en grønnsak, og kunne derfor i utgangspunktet vært innfortolket også i begrepet «grønnsaker». Ser man ut over den rene biologiske tilnærmingen, skiller potet seg imidlertid fra andre grønnsaker på en slik måte at departementet er enige med høringsinstansene fra grøntsektoren i at begrepet «potet» bør nevnes særskilt i virkeområdet. Det legges til grunn at det både innenfor grøntbransjen og i vanlig språkbruk for øvrig, opereres med et skille mellom poteter og grønnsaker. Skillet gjenspeiles i jordbrukspolitikken der man for eksempel i jordbruksavtalesammenheng har skilt ut potet som en egen gruppe, og med et eget sett av virkemidler. Departementet foreslår etter dette at «poteter» nevnes særskilt i bestemmelsen i tillegg til «grønnsaker, frukt og bær.»

² Jf. for eksempel St.prp. nr. 69 (2007-2008) om jordbruksoppgjøret 2008 tabell 6.5.

³ Jf. forskrift 24. juni 2003 nr. 777 om fritak fra overproduksjonsavgift ved lokal foredling av melk

⁴ Jf. forskrift 7. januar 2003 nr. 14 om kvoteordningen for melk § 2 tredje ledd

⁵ Jf. forskrift 22. oktober 2008 nr. 1136 om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer samt forskrift 1. juli 2003 nr. 919 om Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering for jordbruksråvarer

9 Hjemmelsgrunnlaget for melkekvoteordningen

9.1 Gjeldende rett

Formålet med kvoteordningen for melk er å tilpasse melkeproduksjonen til markedsbehovet. Kvoteordningens intensjon er således å regulere produksjonen av melk slik at det ikke produseres mer melk enn det som kan avsettes i markedet. Bestemmelser om melkekvoter er gitt i forskrift om kvoteordningen for melk (kvoteforskriften).¹ Forskriften er hjemlet både i omsetningslovens § 5a og § 19.

Kvote er i utgangspunktet en rettighet knyttet til en bestemt landbrukseiendom og ikke til en enkelt produsent. Kvoten beregnes i liter, og produksjon uten kvote eller ut over den enkeltes kvoterettighet kan ilegges overproduksjonsavgift.²

9.2 Departementets høringsutkast

I høringsnotatet foreslo departementet at hjemmelen for forskrift om kvoteordningen for melk skulle presiseres slik at hjemmelsgrunnlaget kommer tydeligere frem. Kvoteforskriften er som nevnt ovenfor hjemlet i to bestemmelser i omsetningsloven. Etter omsetningsloven § 19 og Kgl. res. 6. desember 1996³ kan departementet gi forskrift om at produsenter av jordbruksvarer må oppfylle fastsatte vilkår for å få tilskudd fra staten og/eller den avtalefestede prisen som er knyttet til levering av varer. Et slikt vilkår er at melkeprodusenter har kvote. Denne hjemmelen kommer i tillegg til § 5a, som

hjemler adgangen til å legge overproduksjonsavgift for produksjon utover kvote.

På denne bakgrunn ønsket departementet å samle hjemmelsgrunnlaget slik at hjemmelen for kvoteforskriften bare skulle fremgå ett sted. Dette ble foreslått gjennomført ved tilføyelsen av et nytt annet ledd i § 5a, slik at fullmakten til å gi kvoteforskriften uttrykkelig fremgår av bestemmelsen. Videre ble det foreslått tilføyelsen «i strid med ...» som en tydeliggjøring av hva som etter gjeldende rett regnes for å være produksjon ut over kvote. Høringsforslaget innebar således ingen realitetsendring, men kun en tydeliggjøring av gjeldende rammer.

9.3 Høringsinstansenes merknader

Coop NKL BA, Hoff Norske Potetindustrier BA, Norges Pelsdyrsalslag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Tine BA er enige i departementets forslag. Tine BA presiserer at det er fordelaktig for alle parter at regelen blir tydeliggjort. Videre understrekes viktigheten av at kvoteregulverket er oversiktlig og forståelig for produsenten.

9.4 Departementets vurdering

Departementet viser til høringsnotatets begrunnelse for presisering av hjemmelen for kvoteforskriften, gjengitt ovenfor i kapittel 9.2, og foreslår at slik hjemmel inntas i lovens § 5a.

¹ Forskrift 7. januar 2003 nr. 14 om kvoteordningen for melk

² Forskrift 29. juni 1999 nr. 763 om omsetningsavgift på jordbruksvarer, og om overproduksjonsavgift på mjølk § 3

³ Kgl.res. 6. desember 1996 om delegering av myndighet til Landbruksdepartementet etter lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvarer

10 Presisering av omgjøringsadgangen

10.1 Gjeldende rett

Omsetningsloven inneholder særlige bestemmelser om omgjøring av Omsetningsrådets vedtak. Etter § 11 fjerde ledd kan departementet omgjøre Omsetningsrådets vedtak dersom de er «*i strid med lov, føresegner, eller gjeldande jordbruksavtale.*» Kongen kan omgjøre rådets vedtak dersom de er «*i strid med samfunnsinteresser.*»

10.2 Departementets høringsutkast

I høringsnotatet foreslo departementet å presisere omsetningsloven § 11 fjerde ledd slik at det eksplisitt fremgår at departementets omgjøring av Omsetningsrådets vedtak skjer med endelig virkning. Frem til lovendringen i 1992 fremgikk det av bestemmelsen at «*vedtak som Omsetningsrådet gjer om bruk av avgiftspengar kan det ikkje klagast på.*» Da omsetningsloven ble endret i 1992,¹ og det ble innført en begrenset omgjøringsadgang, ble det imidlertid ikke uttalt noe om hvordan en skulle forholde seg til omgjøringsvedtak truffet av departementet. Det ble kun generelt henvist til at forvaltningsloven ikke gjelder. Departementet ønsket derfor å presisere lovteksten for å klargjøre omgjøringsvedtakets forvaltningsrettslige status.

10.3 Høringsinstansenes merknader

Coop NKL BA, Hoff Norske Potetindustrier BA, Norges Bondelag, Norges Pelsdyrslag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Landbrukssamvirke, Nortura BA og Tine BA gir sin tilslutning til departementets forslag. Tine BA mener imidlertid at omgjøringshjemmelen bør knytte seg til «*siste jordbruksavtale og pågående tiltak hjemlet i tidligere avtaler.*»

10.4 Departementets vurdering

Departementet ønsker med den foreslåtte presiseringen av ordlyden å slå fast at departementets vedtak i omgjøringssaken utgjør en endelig forvaltningsmessig behandling av Omsetningsrådets vedtak. Det bemerkes at begrepet «gjeldande jordbruksavtale» ikke utelukkende viser til siste års jordbruksavtale, men må tolkes i videre forstand. Ikke alle beslutninger av avtalepartene gjentas i hver nye jordbruksavtale. Slike beslutninger forutsettes likevel å ligge fast inntil avtalepartene i ny jordbruksavtale uttrykkelig setter dem til side. Ordlyden må således også innbefatte gjeldende bestemmelser gitt i tidligere jordbruksavtaler. En ytterligere presisering i tråd med forslaget fra Tine BA ville således kunne ledet til en innskrenkning i strid med bestemmelsens intensjon.

¹ Ot.prp. nr. 67 (1990-1991) om endring i lov av 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror

11 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget antas ikke å innebære vesentlige økonomiske konsekvenser for næringsliv eller offentlige myndigheter. Samlet godtgjørelse til råd, Arbeidsutvalg og Tilsynsutvalg vil gå noe ned som følge av forslaget. I den grad forslaget vil kunne få innvirkning på omsetningsavgiftens størrelse, antas det i så fall at avgiften vil gå noe ned som følge av reduserte administrasjonskostnader.

Administrativt sett innebærer forslaget en vesentlig forenkling. Det legges til rette for å kunne

avvikle to utvalg oppnevnt i medhold av lov. Videre forutsettes det en reduksjon av antall aktører som er involvert i Omsetningsrådets arbeid. Statens landbruksforvaltning vil samtidig kunne bruke noe færre ressurser på å forberede saker. I medhold av forslaget om delegasjon av ikke-prinsipielle saker vil forvaltningen blant annet selv administrativt kunne avgjøre visse saker uten å måtte fremme disse for Arbeidsutvalget og/eller Omsetningsrådet.

12 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 1:

Kjøtt av reinsdyr samt reinsdyrskinn tas ut av lovens formål og virkeområde. Det er ellers ikke foretatt andre realitetsendringer i det materielle innhold sammenliknet med gjeldende § 1. Begrepsbruken i bestemmelsen er imidlertid modernisert slik at angivelsen av de ulike produktgruppene loven omfatter ligger tettere opp til den terminologi som brukes i dag, uten at detaljgraden blir større enn nødvendig. Begrepet «kalv» foreslås derfor tatt ut av opplistingen, da begrepet anses dekket av dagens fellesbetegnelse «storfe.» Det samme gjelder «smør» og «ost» som anses som dekket av dagens fellesbegrep «mjølk.» Videre foreslås begrepene «flesk» og «hagebruks- og gartneriprodukt» modernisert til henholdsvis «svin» og «potet, grønnsaker, frukt og bær.» For nærmere omtale vises det til kapittel 8.

Til § 2:

Bestemmelsen regulerer rådets sammensetning og oppnevning. For nærmere omtale vises det til kapittel 4.

I annet ledd er «Landbruksdepartementet» erstattet med «departementet,» i tråd med språkbruken i lovverket for øvrig. For øvrig er navnene på de ulike medlemmene av rådet oppdatert.

Til § 3:

Bestemmelsen inneholder diverse organisatoriske bestemmelser.

I første ledd er «Landbruksdepartementet» erstattet med «departementet,» i tråd med språkbruken i lovverket for øvrig.

Bestemmelsens nåværende tredje og fjerde ledd oppheves, da rådet ikke lenger skal ha et lovbestemt arbeidsutvalg. For nærmere omtale vises det til kapittel 5. Bestemmelsens tidligere femte, sjette og syvende ledd blir dermed nytt tredje, fjerde og femte ledd. Som følge av at Tilsynsutvalget (§ 12) oppheves, får nytt fjerde ledd en tilføyelse der det følger at departementet skal oppnevne revisor som skal føre tilsyn med rådets regnskap, jf. kapittel 6.

I nytt femte ledd (tidligere syvende ledd) som omhandler departementets kompetanse til å utpeke Omsetningsrådets sekretariat, tilføyes en delegasjonshjemmel som gir rådet kompetanse til å delegere saker av ikke-prinsipiell karakter til dette sekretariatet. For nærmere omtale vises det til kapittel 7.

Til § 4 annet ledd:

Bestemmelsen regulerer finansiering av rådets administrasjonskostnader. Begrepet «rekneskapsrevisjon» er tilføyd i § 4 annet ledd, for å presisere at også kostnader forbundet med revisjon skal dekkes over omsetningsavgiften, jf. kapittel 6.4.

Til § 5 annet ledd:

Bestemmelsen hjemler adgangen til å fastsette og innkreve omsetningsavgift. I samsvar med endringene i virkeområdet i § 1, er hjemmelen for å innkreve omsetningsavgift for reinsdyrkjøtt og -skinn opphevet. Som i § 1, er noen av de gjenværende begrepene i § 5 annet ledd modernisert, uten at det med dette er tilsiktet realitetsendringer i det materielle innholdet. For øvrig vises det til nærmere omtale i kapittel 8.

Til § 5a:

Bestemmelsen hjemler adgangen til å ilegge overproduksjonsavgift for melk produsert utover landbrukseiendommens melkekvote. Tilføyelsen i første ledd innebærer en tydeliggjøring av at melk som er produsert ut over landbrukseiendommens kvote, også innbefatter melk som er produsert «i strid med» vilkårene i kvotereguleringen.

Videre er det tilføyd et nytt annet ledd som medfører at hjemmelen for kvoteforskriften nå samles i én bestemmelse, mot tidligere to. I dag fastsetter departementet forskriften etter delegert fullmakt. I bestemmelsen foreslås kompetansen i stedet lagt direkte til departementet. Endringen innebærer for øvrig ingen realitetsendring i forhold til gjeldende rett. For nærmere omtale vises det til kapittel 9.

Til § 11 fjerde ledd:

§ 11 fjerde ledd omhandler adgangen til å omgjøre Omsetningsrådets vedtak. Bestemmelsen presiseres slik at det nå følger eksplisitt at departementets omgjøring av Omsetningsrådets vedtak gjort i strid med lov, forskrift eller gjeldende jordbruksavtale skjer med endelig virkning. For nærmere omtale vises det til kapittel 10.

Til § 12:

Bestemmelsen er opphevet som følge av at behovet for et tilsynsutvalg ikke lenger anses å være tilstede, jf. kapittel 6.

Til ikrafttredelsesbestemmelsen:

Endringene trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Departementet tar sikte på ikrafttredelse 1. januar 2010. En konsekvens av endringene i rådets sammensetning er at et nytt omsetningsråd fra dette tidspunkt må være oppnevnt av Landbruks- og

matdepartementet i samsvar med § 2. Overgangen innebærer følgelig at dagens omsetningsråd fratrer fra samme tidspunkt. Nye medlemmer, med personlige varamedlemmer, oppnevnes således for fire år med virkning fra ikrafttredelsestidspunktet, jf. § 2 tredje ledd. For å oppfylle lovens krav om at halvparten av rådets medlemmer skal fratre annet hvert år, må det i samsvar med denne bestemmelsens siste punktum foretas en loddtrekning innen to år. Denne loddtrekningen vil avgjøre hvilke organisasjoner som må foreslå nye medlemmer til rådet fra 1. januar 2012.

Landbruks- og matdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror

I

I lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

Fyremålet med lova er gjennom samyrke å fremja umsetnaden av kjøtt av storfe, sau, *svin* og fjørfe, korn og oljefrø, mjølk, egg, pelsdyrskinn, *poteter, grønsaker, frukt og bær*.

§ 2 første og annet ledd skal lyde:

For å fremja fyremålet etter § 1 skal det vera eit omsetningsråd med 11 medlemmer.

Departementet oppnemner medlemmer med personlege varamedlemmer for kvar av desse:

Norges Bondelag

Norsk Bonde og Småbrukarlag

*Ein fellesrepresentant for Handelens- og Service-
næringens Hovedorganisasjon og Coop NKL BA*

Tine BA

Nortura BA

Norske Felleskjøp

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund

Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Norsk Landbrukssamvirke

*Ein fellesrepresentant for Kjøtt- og fjørfebransjens
Landsforbund, Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters
Forbund, NHO Mat og Drikke og Norkorn
Landbruks- og matdepartementet.*

§ 3 første ledd første og annet punktum skal lyde:

Departementet oppnemner leiar og nestleiar. Rådet er vedtaksført når 6 medlemmer møter.

§ 3 tredje og fjerde ledd oppheves.

Nåværende femte ledd blir tredje ledd.

Nåværende sjette og syvende ledd blir fjerde og femte ledd og skal lyde:

Departementet kan gjeva nærare fyresegner um rekneskapsuppsetjinga, um emnet for meldinga og um kunngjering av rekneskap og melding. *De-*

partementet oppnemner revisor, som skal føre tilsyn med rekneskapa.

Oppgåvene med å førebu sakene for rådet, følge opp vedtaka og krevje inn og administrere avgiftsmidlane vert lagt til det organet som departementet fastset. *Til dette organet kan rådet delegere myndigheit til å treffe vedtak i saker som ikkje er av prinsipiell karakter.*

§ 4 annet ledd første punktum skal lyde:

Utgiftene som staten har i samband med *rekneskapsrevisjon* og dei oppgåvene som nemnde i § 3 siste ledd, skal greidast ut av dei avgiftene som vert pålagde med heimel i denne lova.

§ 5 annet ledd skal lyde:

På grunnlag av dette kan Kongen for upp til 1 år um gongen leggja på avgifter ved umsetnaden av kjøtt av storfe, sau, *svin* og fjørfe, korn og oljefrø, mjølk, egg, pelsdyrskinn, *poteter, grønsaker, frukt og bær* etter dei føresegnene som er nemde nedanfor.

§ 5 a skal lyde:

For å setja i verk produksjonsregulerande tiltak for mjølk som er fastsette i medhald av jordbruksavtalen eller Stortinget sitt vedtak, kan Kongen leggje ei avgift på omsetnaden av mjølk ut over tildelt part av den totale produksjonen (kvote), *herunder mjølk som er produsert i strid med føresegner gitt i medhald av lova.*

Departementet kan gje nærmare føresegner om kvote etter første ledd.

§ 11 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Departementet kan med endeleg verknad gjera om Omsetningsrådet sine vedtak om bruk av avgiftspengar etter fyrste ledd dersom vedtaket er i strid med lov, føresegner, eller gjeldande jordbruksavtale.

§ 12 oppheves.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Tryk A/S O. Fredr. Anesen, Mars 2009